

Slovenski POROČEVALEC

INFORMACIJSKI VESTNIK OSVOBODILNE
FRONTE SLOVENSKEGA NARODA
LETO V. ŠTEV. 21. 10. avgusta 1944. Cena tir 2

DOMOBRANCI PRED USODNO IZBIRO

Končno razdobje vojne, v kateram stojimo, postavlja vse zaveznike na smrt obsojenega hitlerizma pred nujno izbiro: ali se odločijo - do konca zvesti Hitlerju - za pogin, kakršen bo doletel njihovega gospodarja, ali pa uporabijo vsaj te zadnje dneve pred popolnim porazom Nemčije za lastno rešitev. Ta rešitev pa je mogoča samo na en način: iztrgati se iz Hitlerjevega smrtnega objema ter prestopiti na stran zmagovitih zaveznikov. Danes te dni se odločajo Hitlerjevi zavezniki za življenje ali smrt.

Isto vprašanje kot pred Finsko, Madžarsko, Bolgarijo in Romunijo se postavlja to uro pred Rupnikovo domobransko vojsko, zapriseženo Hitlerjevo zaveznico. Doslej so izdajalski voditelji domobranstva še znali slepam riti privrženec z gesli o komunistični brezbožni nevarnosti, o obrambi evropske krščanske civilizacije. Doslej jim je govorelo prišepetavanje o njihovem skrivnem zavezništvu z Angleži in Američani ali o "tajnih navodilih", ki da jih prejema od kraljeve vlade ali celo od kralja samega. To da ob prepričljivih dejstvih, ki so nastopili na državnem in mednarodnem področju, so se njihovi poskusi razbili v peno. Nikakršne bistroumnosti danes ne potrebuje domobranec za spoznanje resničnega položaja, v katerega je zašel po krivdi lastne lahkoverne slepote.

In položaj Rupnikovoga domobranstva je danes strahotno jasen, tako jasen in nujen, da ne prenese nobenega odlaganja ali zavlačevanja. Do sedaj se je bilo mogoče tolažiti z mogočimi ali namišljenimi upi, mogoče jim je bilo celo slepo verjeti, da se ^{hoče} našel kak srečen izhod iz zagate, ne da bi se bilo treba neposredno odločati ter zapustiti zavožena pota. Toda jasnost zadnjih dni je postavila pred Rupnikovo domobranstvo neodložljivo izbiro o življenju in smrti: ali po sedanji poti naprej v usodo ki bo doletela Hitlerja in vse njegove zaveznike, ali pa si poiskati pot v rešitev. Obe poti sta danes jasno nakazani. Ostati v Hitlerjevi službi pomeni še nekaj tednov opravljati rebeljski posel nad svobodoljubnim slovenskim ljudstvom, nato pa končati kot sovražnik združenih zaveznikov kot izdajalec Jugoslavije in najgнусnejši izvržek slovenskega naroda. Kar izmed domobrancev želi utesi tej strašni usodi, more uspeli samo tako, da zapusti vrste Hitlerjevih krvnikov ter stopi v Narodno Osvobodilno Vojsko, v kateri bo z neizprosno in junaško borbo proti svojemu bivšemu gospodarju opral kainovski pečat s svojega obličja ter dosegel usmiljenje in iprosne narodne pravice. To sta dve izbiri, tretje ni in ne bo.

Neizbežna nujnost takojšnje odločitve je pagnala Rupnikovo domobranstvo v razkroj, ki ga opazamo v vseh njegovih vojaških edinicah. V NOV prestopajo cele domobranske posadke, še več pa je posameznih prestopov. Mnogi se skušajo rešiti s tem, da dezertirajo in se posamič skrivajo pred domobranci in partizani. Drugi spet pošiljajo svoje družine k našim vo-

jaškim in civilnim oblastem, kjer noledujejo in prosijo prisposobljenosti ali se skušajo opravičiti, češ da so bili prisilno mobilizirani.

Izjemo delajo oddelki, sestavljeni iz starih, najbolj zagrizenih belogardistov, ki se jih drži kri stotin nedolžnih slovenskih življenj. To staro, belogardistično jedro je skupaj z gestapovsko "Črno roko" zapisano neizogibnemu poginu. Mučenje in klanje civilnega prebivalstva, pobija nje ujetnikov, desetine naplavljenih trupel v Ljubljani in Savi, klavnica pri Sv. Urhu, smrtne muke sto in sto zavešanih mož, žena in deklet po Dolenjskem, Notranjskem, na Barju, v Primorju in Gorenjskem, - ne, za te izbruhe divjštva in zverinske krvoločnosti ni odpuščanja. Takim zločinom ni mogoče do kraja zadostiti niti z uničenjem, ki bo zločince dolete lo.

Pri razkrajanju domobrancev se moramo posluževati vseh sredstev in zvez. Prepričujmo svoje domobrancev, ki naj potem po svojih zvezah vplivajo nanje. Iščimo povsod stikov z domobranskimi edinicami, pomagajmo jim z utihotapljenim našim tiskom.

Predvsem dopovejmo domobrancev, da se z njihovo odločitvijo nudi, hudo nudi. Ni več časa za omahljivo odlašanje, kakor je bilo doslej. Ura izbire je udarila: Rdeča Armada je na nemških tleh, nemška fronta v Franciji se lomi, nemška notranja trdnost se drobi, Hitlerjevi podrepaniki po hlapčevskih deželah blazno tekajo, išoč izhoda iz potaplajoče se Hitlerjeve barke. Na tej barki je tudi Rupnikovo domobranstvo. Zato zdaj ni čas za odlašanje, jutrnji dan lahko barko že pogoltno valovje z vsen to voron vred.

Teško tistemu, ki se bo na dan Hitlerjevoga zlona znašel v Sloveniji z orožjem v rokah izven vrst Narodno Osobodilne Vojske. Danes izbirajo Rupnikovi domobranci med življenjem in smrtjo. Kdor bo ujet v okupatorje vih vrstah, bo neusmiljeno uničen! Teško zamudnikom!

Tone Fajfar

V E D N O B L I Ž E N E M C I J E .

Rdeča Armada prekoračila Vislo.

Rdeča Armada je prispela do Riškega zaliva ob Baltiku in je sklenila obroč okrog baltske Lindenmannove armade. Sedaj jo načrtno od vseh strani uničuje. Istočasno je padla bivša litvanska prestolnica Kovno in val sovjetskih čet je pljusnil naprej proti mejam Vzhodne Prusije in se bo razlil preko nje. Medtem ko se vršijo ogorčeni boji že v Varšavi, se je sovjetski tankovski plaz 200 km južno od Varšave prevalil preko Visle, zadnje večje ovire na poti proti rajhu. Sedaj nepregledne kolone se bržijo proti zaledju Varšave, ki ji grozijo z obkolitvijo od zapada, in dalje na ravnost proti Šleziji in na jug proti Krakovu. Pod Karmati pa se rdečar najci po padcu Sanoka bližajo prelazu Dukla, najgodnejšemu prehodu preko Karpatov.

Nemška obramba je v popolnem razsulu. General Dittmar je v svojem za dnjem tedenskem pregledu mogel samo pohvaliti sovjetske generale, dočim nedtem Hitler nemškin generalom seka glave.

V Franciji se je utrgal plaz

Ofenziva zavezniških armad v Normandiji, ki se je začela 25. julija, se je spremenila v popoln polon nemške obrambe.

Po predoru nemške obrambe v Normandiji so se amerikanski tankovski oddelki utrgali kot hudournik skozi vrzeli in z bliskovito naglico brze-
li proti jagovzbođu skozi Bretagno, zavzeli njeno središče Rennes in hi-
teli naprej proti St. Nazaire-u, ki leži ob izlivu Loire v Atlantski oce-
an. S tem so odrezali ves Bretanjski polotok z največjim francoskim voj-
nim pristaniščem Brestom in nemške divizije na polotoku. Druge kolone so
se že obrnile proti vzhodu na Pariz.

Nemški odpor na tem bojišču ni več organiziran. Vojaki se množično
udajajo. Pred udarom amerikanških čet v Rennes se je tisoče nemških voja-
kov mestne posadke na čelu z oficirji in z belimi zastavami vdalo zavez-
nikom.

Istočasno britanske čete prenašajo trdovratnejši odpor južno od Ca-
ena in se pomikajo v notranjost Francije.

Tako so Nemci pričeli bežati tudi na zapadu. Nič ne pomagajo grož-
nje s tajnim crožjem, nič vsa Romelova strategija.

"Gotska črta" v Italiji se maje

Enote 8. angleške armade so že udrle v južni del mesta Firenze. Nem-
ci so morali hitro preko reke Arno in so porušili znamenite stare mosto-
ve v mestu. Okrog Pise se že vršijo ogorčeni boji. Ob jadranski obali se
napredovanje nadaljuje proti Riminiju, vzhodni skrajni točki "Gotske čr-
te". Zaledju ranške fronte so italijanski partizani povečali svojo de-

OFENZIVA NOV V VEJ JUGOSLAVIJI

Novo osvobojeno ozemlje v Srbiji in Makedoniji

Ko so naše brigade in divizije razbile sovražnikov obroč v Srbiji,
so izvedle močne ofenzivne operacije na področju Toplice in Jablanice.
Že v prvih dneh bojev je borbeno srbske divizije uspelo popolnoma očisti-
ti od sovražnika področje Piste Roke in Jablanice ter prizadejati sovra-
niku velike izgube. Popolnoma uničen je bil 123. polk 27. bolgarske divi-
zije. Borni ostanki tega polka so se morali umakniti v Bolgarijo. Druge
naše enote so prenesle operacije na frontni odsek Raškine ter v bojih
na Kosovem polju pobile 150 Nemcev in Arnavtov. Med Raško in Kosovsko Mi-
trovico je bila prekinjena proga Skoplje - Kraljevo.

Vzporedno s srbskimi enotami razvijajo uspešne operacije naše maked-
onske enote, ki so zavzele Debar in s tem presecale Nemcem zvezo med Al-
banijo in gornjim Vardarjem. Pri Debru se vrše sedaj srediti boji z nem-
škimi ojačenji. Na tem področju je prišlo ponovno do aktivnega sodelova-
nja med našimi enotami in albanskimi partizanskimi odredi.

Zaradi uspešnih bojev naših enot v Srbiji in Makedoniji so Nemci pri-
siljeni vršiti pritisk na svoje vazale v Bolgariji, da dajejo ojačenja
proti naši vojski. Nemški klapci vestno izpolnjujejo zapovedi svojega
gospodarja. Sedaj je v Jugoslaviji 9. bolgarskih divizij.

Nemški polom v Črni gori, Sandžaku in Hercegovini

V Črni gori so naše enote pri razvijanju ofenzive zavzele mesto Plav
in razbiti deli sovražnikovih enot beže k Peči in v notranjost Albanije.
Na ta način je poleg Andrijevica in Plava osvobojeno celotno ozem-

lje do albanske meje. V Plavu so bila zaplenjena tri velika skladišča orožja, streliva in hrane.

V Sandžaku so naše enote, razbivši sovražne četniške čete, zavzele Priboj in Rudo. Na ta način je področje reke Lira od Prijepolja do Višegrada popolnoma očiščeno Nemcev in je prekinjena zveza med Sandžakom in Bosno. Naša ofenziva se nadaljuje proti Peči, Rožaju, Sijenici in reki Uvac.

V Hercegovini so bile uničene sovražnikove čete na frontnem odseku Nevesinje - Bileće - Gacko. Naše enote sedaj podijo potolčenega sovražnika proti Nevesinju in Stolcu. Samo v petih dneh bojov je bilo na tem odseku ubitih 510 sovražnikovih vojakov.

Bosna ne zaostaja

V dolini gornjega Vrbasa so naše enote zavzele Gor. Vakuf. Zaplenje na sta dva topa, 4 minometi, 17 brzostrelk in druga oprema. S temi operacijami je prekinjena glavna zveza iz doline Neretve v zapadno Bosno. V vzhodni Bosni so naše enote osvojile mesti Kladanj in Olovo. V dolini reke Krivaje je bilo uničeno veliko Šipadovo lesno podjetje, ki je delalo za Nemce. Proga Zavidovići - Olovo je popolnoma porušena. Na progi Brod-Sarajevo je med Begovin banon in Vrandukom razrušenih 6 mostov.

Veliki uspehi v Dalmaciji

Na frontnem odseku Knin - Grahovo sta bili zavzeti sovražni pogoji janki Plješivica in Čolubič. V ofenzivnih operacijah v dolini reke Cetine je bilo zavzetih več sovražnikovih oporišč ter so naše enote prispele na Korovo polje. S tem je pretrgana sovražnikova zveza med Inotskim in Kninom. Ti uspehi naših enot v Dalmaciji delajo okupatorjen velike skrbi, zato so vrgli v ta odsek nove sile. Dne 3., 4. in 5. avgusta so se razvili hudi boji, ki so čisto prešli v boje prsi ob prsi. Samo 4. avgusta so naši borci onesposobili za boj več kot 500 sovražnikovih vojakov in oficirjev.

Na vseh ostalih odsekih Jugoslavije inajo naše enote prav tako iniciativo v svojih rokah.

D tekmovalju k zmagi

Dvonesečno teknovanje od 27. junija je bilo podaljšano do 20. julija in zaključeno. Prihajajo rezultati, ki smo jih že objavljali in jih še bodo. Sedaj imajo besedo ocenjevalne komisije, ki bodo nagradile najboljše med najboljšimi.

Da se ta poklet, ki ga je vzbudilo teknovanje med našimi borci in v našem zaleđu še poveča, predvsem pa, da postane last vsakega Slovenca in Slovenke v teh mesecih, ko se s hitrimi koraki približuje zmaga, razpisuje Izvršni Odbor OF novo dvonesečno teknovanje.

Razpis narodnega "teknovanja znage"

IOOF slovenskega naroda razpisuje narodno "teknovanje znage".

1.) "Teknovanje znage" ima namen do skrajnosti zvišati borbene enotnosti slovenskega naroda, stopnjevati borbene napore slovenskega ljudstva v narodno osvobodilni borbi s popolno mobilizacijo vseh narodu zvestih sil, približevati znago in se nanjo pripraviti.

2.) Teknovanje bo trajalo od 20. avgusta do 20. oktobra 1944.

3.) Teknuje se na vseh področjih narodno osvobodilne borbe in v iz-

gradnji nove slovenske oblasti za izvršitev postavljenega načrta in za do sega najboljšega uspeha preko postavljenega načrta v okviru tekmovalnega načrta združene Slovenije.

4.) Tekmujejo vse organizacije OF, tekmovanja naj se udeleži vsak Slovenec in vsak slovenski kraj.

5.) Tekmovanje organizirajo in vodijo po navodilih IOOF okrožni, rajonski in terenski odbori OF s pomočjo odborov množičnih organizacij OF: SPŽZ, ZSM in drugih.

6.) Uspehe tekmovanja ocenjuje IOOF za posamezna okrožja, okrožni odbori OF za svoje rajonske odbore, rajonski odbori OF za svoje terenske organizacije in terenski odbori OF za posameznike svoje organizacije, v številni člani SPŽZ in ZSM, takoj po izvršenem tekmovanju.

7.) IOOF bo nagradil najboljše okrožje, v vsakem okrožju najboljši rajonski odbor, v vsakem rajonskem odboru najboljši terenski odbor in v vsakem terenskem odboru najvrednejšega moškega, ženske in mladince oz. mladinko s posebno nagrado in priznanjem.

8.) Podrobno poročilo o uspehih tekmovanja in oceno za najboljšo trojico pošljejo terenski odbori OF okrajnemu odboru OF do 1. novembra, rajonski odbori OF pošljejo poročilo o tekmovanju, opremljeno z oceno terenskih organizacij ter posameznikov in terenskih odborov ter predloge za nagrado okrajnemu odboru OF do 10. novembra, isto pa okrožni odbori OF preko svojega pokrajinskega odbora Izvršnemu Odboru OF do 20. novembra t.l.

Tekmovanje se vrši in zaključa

1.) v okviru tekmovalnega načrta združene Slovenije;

2.) po posebnem pravilniku o tekmovanju, kar oboje prejmejo vse organizacije OF od svojih nadrejenih odborov OF

3.) in po navodilih v posebnem glasilu, ki ga bo izdajala za čas tekmovanja Komisija za tekmovanje pri IOOF.

Smrt fašizmu - svoboda narodu!

Za IOOF

Sekretar
Boris Kidrič l.r.

Predsednik
Josip Vidmar l.r.

KOMISIJA ZA UPRAVO NARODNE IMOVINE

je pravkar spravila v promet tri velike žage, ki bodo dnevno dajale nad 300 kubikov lesa. Vsako posestvo, gozd ali industrija, ki ga komisija upravlja, tvori zaključeno gospodarsko enoto, ki mora polagati komisiji računo. Komisija je obenem čuvar imovine internirancev in nasilno deportiranih. Pravkar se organizira tudi na osvobojenem ozemlju Stajerske.

BORBA ZA ŽELEZNICE, TOVARNE IN ŽITO.

Po vsej Sloveniji se neizprosna borba proti nemškim okupatorjem in vsem njihovim pomagačem vseh vrst z nezmanjšanim poletom naših enot nadaljuje. Vsi nemški poskusi, vse njihove ofenzive zdaj tu zdaj tam ne morejo ustaviti naših borcev v rušenju železnic in cest, mostov in tovarn. Zlasti si prizadevajo sestradane nemško-švabobranske tolpe čim več izropati od žetve z našega osvobojenega ozemlja. Vendar jim naši junaki povsod onemogočajo njihovo namero.

Na Stajerskem enote IV. operativne cone dosežajo vedno večje uspehe. Samo v juliju so pobile 483, ranile 318 in ujele 112 sovražnikov, torej

izločile iz boja skupno 913 sovražnikovih vojakov in oficirjev. Istočasno pa so tisoči novih borcev napolnili naše vrste.

Kozjanski odred kar naprej obračunava z orožniškimi postajami in širi osvobojeno ozemlje. Dne 16. VII. je bila kot četrta na vrsti orožniška postojanka Zagorje pri Kozjem in se je 25 orožnikov po kratki borbi vdal. Zaplenjen je bil ves material, med drugim 22 pušk in 2 brzostrelki. Borci istega odreda so porušili 500 m proge pri Sevnici na progi Zičani most - Zagreb in elektrodaljnovod Rajhenburg - Laško. Dne 18. VII. so Nemci vsled teh porazov pričeli z več strani ofenzivo na ta odsek. Vendar so že v dveh dneh pogrešili 103 svoje vojake. Tomšičeva brigada, ki je dan prej porušila 25 m dolg železniški most pri Prelogah na progi Celje - Dravograd, je udarila Nemcem v hrbet in v silnem zaletu zavzela postojanko št. Jurij ob južni železnici ter zaplenila 73 pušk in obilo vojaških oblek in perila.

VI. brigada "Slavko Šlander" je 17.7. mobilizirala v revirju Terezijski pri Trbovljah. Nemci in vermani, ki so prihajali iz Trbovelj, so odnesli le krvave glave. V noči od 20. 21. julij pa je ista brigada skupno z XI. brigado napadla Zagorje ob Savi, uničila v rudniku transformator in električne motorje, da sedaj rudnik popolnoma stoji. Zažgana je bila tudi tekstilna tovarna "Vesta", še prej pa odpeljan ves material. Nemci in vermani, ki so prodirali za odhajajočima brigadama, so se kmalu vsi zasopli vrnili v Zagorje.

XIII. brigada "Mirko Bračič" je kot odgovor na streljanje 25 talcev v Framu pri Mariboru v noči od 22. na 23. julij napadla orožniško postajo v Framu. Ker se niso hoteli vdati, so naši borci spustili poslopje z orožniki v zrak. Talci so bili maščevani! Dan prej pa so enote II. brigade "Ljubo Šercer" minirale 8. m dolg železniški most pri Beli na progi Grobelno - Krapina.

Na Primorskem so po tolikih porazih pričeli Nemci z ofenzivo proti enotam IX. korpusa na odseku Podbrdo - Cerkljeva - Idrija. Po večdnevni teški borbi, v katerih so se posebno izkazala I. bataljon Vojkove brigade in ruski bataljon XXX. divizije in so Nemci utrpeli okrog 100 mrtvih in ranjenih, so se naše enote po uspelim manevru premikale na odsek Čepovan. Nemci so svojo ofenzivo takoj prenesli proti Čepovanu in prodirali v petih klonah iz Sv. Lucije in Idrije. Dne 27.7. so pričeli zopet svoj roparski pohod v Brkine, kjer so pred meseci povzročili toliko gorja in grozodejstev. Naše enote se jim uspešno upirajo. Notranjski odred nadaljuje z rušenjem prog. Tokrat je šlo v zrak 120 m proge št. Peter - Ilirska Bistrica. Istrski odred pa je iztiril vlak na progi Divača - Trst.

Na Dolenjskem so bile v zadnjem času osredotočene borbe okrog Sela Šumberk, koder si Nemci in švabobranci iz Stične in št. Vida stalno pri zaštevajo priti v dolino Krke. Enote XII in XV brigade so jim temeljito skalile njihove roparske namene. Prav tako je VIII. brigada "Fran Levstik" onemogočila izpad iz Vel. Lašč, Notranjski odred pa jih je pognal iz Martinjaka nazaj v Rakek.

KOLESARJI, POZOR!

Dovoljenja za vožnjo s kolesi izdajajo vojna področja. Vsak, ki hoče uporabljati kolo, bo moral izkazati potrebo oblastem, ki mu bodo izdale potrebno propustnico.

S V O B O D N A M A K E D O N I J A

V BRATSKI, DEMOKRATIČNI SKUPNOSTI JUŽNOSLOVANSKIH NARODOV

Federativno načelo izgradnje Jugoslavije, postavljeno za vse njene narode in pokrajine v znanem sklepu drugega zasedanja AVNOJ-a ter jasno utemeljeno v njihovi pravici do samoodločbe, vključujoč pravico na odcepitev in zedinjenje z drugimi narodi, ^{za. 14. januarja 1945. sklop} ^{gorodij} napravlja ta sklep med vsemi tako pomembnimi sklepi tega zgodovinskega zasedanja. Ta sklep predstavlja največji in najvaselejši preokret v vsej zgodovini vseh narodov Jugoslavije. Ta sklep za te narode, ki jih je zgodovina - čeprav medsebojno in blizko - velikokrat prav do naših dni gledala v težkih bratomornih bojih za tujeke risti, predstavlja tisto najvišjo in najsvetlejšo točko, do katere so se povzpeli v svojem mnogostoletnem razvoju in s katero se jim odpirajo široke vidiki velike prihodnosti. Sklep predstavlja vrhunec njihovega nacionalnega osamosveščanja in politične zrelosti, do katere so se priborili s svojimi lastnimi silami, s svojimi skupnimi združenimi močmi v najtežjem času svoje dolge zgodovine, ki je tako polna nacionalnih katastrof in nesreč. Ne da bi pozabljali na kateri koli svetli trenutek svoje nacionalne preteklosti, lahko narodi Jugoslavije z vso upravičenostjo trdijo, da je njihova skupna narodno osvobodilna borba, ki jo bijejo danes, zaključek njihove predzgodovine in začetek njihove prave zgodovine. Vnačelu federacije so jugoslovanski narodi našli ^{svajo} pravo nacionalno samostojnost in po goj za pravi nacionalni razvoj kakor tudi svojo skupno usodo, na katero jih je navajala vsa preteklost ter njihove sedanje in prihodnje najboljše vpljenjske koristi.

To načelo je mogla postaviti samo resnično demokratična oblast. Tomu načelu je moglo iziti samo iz svobodne volje vseh naših narodov, volje, ki jo je potrdila bratska oborožena borba, da se kot enaki z enakimi združijo v eno državno skupnost.

Toda za resnično ostvaritev teh velikih demokratičnih načel, za ostvaritev nove, v resnici demokratične, federativne Jugoslavije ni bilo dovolj, da se samo razglasi načelo federacije, narodne samoodločbe in enakopravnosti. Bilo je potrebno, da se uniči vsaka sled vsakršnega šovinizma, in prav srbski narod je moral zadati smrtni udarec velesrbskemu šovinizmu in pravica do samoodločbe je morala biti priznana tudi tistim narodnim enotam, katerim so vsi nenarodni režimi, donači in okupatorjevi, odrekli vsako narodno individualnost. To posebno velja za toliko mučeni makedonski narod.

Zasužnjena Makedonija

Veliko dalj časa kot vsi južnoslovanski narodi je makedonski narod živel pod turškim jarmom še pred nekaj desetletji v tako zaostalih fevdalnih razmerah, ki mu niso dopuščale, da bi se nočneje narodno izoblikoval vzporedno z oblikovanjem ostalih južnoslovanskih narodov. Istočasno so proces oblikovanja makedonskega naroda zavirali oblastniki sosednjih samostojnih balkanskih držav, ki so pod videzom pomoči osvobodilni borbi makedonskega naroda šli samo za svojini sebičnimi snotri ter so skozi desetletja s kamnom in bombo, s propagando in demoralizacijo (naslanjajoč se na to ali ono od imperialističnih sil, ki so se na hrbitih balkanskih narodov medsebojno borile za nadoblast na Balkanu) razdirale makedonski narod, razbijale njegovo enotnost in ga trgale na sovražne tabore. Tako so

spremenile Makedonijo v krvavo bojišče, na katerem se je bila teroristična maščobna borba Srbov, Bolgarov in Grkov, kdo naj se polasti Makedonije ali čim večjega njenega dela in kdo bo večji del ali celotno makedonskega naroda priključil svojemu narodu.

V Makedoniji niti osnovne niti srednje šole in semenišča niso bila v rokah makedonskega naroda, ampak v rokah propagande sosednjih balkanskih držav, ki so se teple za vsakega makedonskega otroka. Osebnost mi je znan primer nekoga otroka iz Ohrida, ki je po en razred od štirih razredov osnovne šole napravil v vsaki šoli od štirih, ki so tedaj obstajale: v bolgarski, srbski, grški in vlaški (cincarsko - romunski). Makedonsko izobrazništvo se je šolalo in vzgajalo izključno izven Makedonije, v Bolgariji in Srbiji, v Grčiji in Romuniji, kjer se je odtujevalo svojemu narodu, se raznarodovalo, prehajalo v izobrazništvo drugih narodov in se nikoli ni vračalo, da bi delovalo v svojem narodu, ampak je samo od daleč in preko terorističnih družb delalo v ogromni večini kot agentura za osvajalske težnje te ali one sosednje balkanske države. Na prste lahko naštejemo tiste Makedonce, ki so kot Dimitr Vlahov izven svoje domovine dosledno zastopali idejo neodvisne Makedonije kot enakopravnega člana v federaciji balkanskih narodov. Zelo zaostale gospodarske razmere so gnale znaten del makedonskih kmetov in siromašnega mestnega prebivalstva na sezonsko delo in te množice so prihajale pod vpliv raznarodanih izobražencev. To je preprečevalo, da bi se tuji tam, kjer so bile velike skupine makedonskih emigrantov, ustvarilo trdno narodno osvobodilno gibanje. Tako je makedonski narod dajal svoje izobražence drugim narodom, sam pa ostajal brez svojega narodnega izobrazništva, ki bi pomagalo pri izoblikovanju naroda, pri izgradnji in utrjevanju makedonske narodne zavesti, pri razvoju makedonske kulture in jezika. Toda čeprav je živel pod najtežjimi pogoji, čeprav je število mestnega prebivalstva v Makedoniji bilo pod vplivom raznih propagand, je makedonsko kmetstvo ohranilo narodno zavest in to kmetstvo je tudi glavni nositelj borbe za narodno svobodo makedonskega naroda.

Zlom mnogostoletnega turškega jarma v Makedoniji ni bil sad revolucionarne osvobodilne borbe makedonskega naroda (njena slavna Ilindenska vstaja 1903 je bila v krvi zadušena), temveč vojne balkanskih držav proti Turčiji, ki ji je takoj sledila medsebojna vojna balkanskih držav razdelitev Makedonije. Makedonija je bila kot nekoč Poljska razkosana in razdeljena med tri države in poleg tega je v nekaj desetletjih nekajkrat zamenjala gospodarje, ki so si bili enaki v tem, da Makedoncem niso priznavali narodne individualnosti, da so jih nasilno, z brezobzirnim terorjem srbizirali, bolgarizirali in grecizirali, da so jim branili njihov jezik in narodno ime in da s krvavimi pokolji in požigi celih naselij uničevali vsak njihov narodni odpor in demokratične težnje, za gospodarski in kulturni dvig Makedonije pa niso storili niti najmanjšega koraka. Ta odprava turškega gospodarstva makedonskemu narodu ni prinesla toliko željene narodne svobode. Nasprotno sta narodno suženjstvo in gospodarsko izkoriščanje postala še mnogo težja, kot sta bila pod Turčijo. Poleg tega je tako razkosana Makedonija še v veliko večji meri postala jabolkov razdora med vladajočimi osvajalskimi monarhističnimi klikami Srbije, Bolgarije in Grčije.

Do te vojne so makedonski narod od vseh tlačanih narodov na Balkanu najhujše tlačili, mrevarili in ugonabljali njegovi "osvoboditelji". V Srbiji od 1913 - 14 in pozneje v Jugoslaviji je bilo celo prepovedano že

z, oja slavne ino njegove lepe domovine in v ten največjem delu razkosa= ne Makedonije so bili množični pokolji, požigi, pobijanja in množične ob sedbe na dolgotrajno robijo sredstvo za vladanje nad makedonskim narod = on. Nič boljše ni šlo makedonskemu narodu pod bolgarsko okupacijo v prete kli in sedanji vojni. Razen Komunistične Partije ni bilo nobene stranke ali politične skupine, ki bi imela toliko poguma, da bi dvignila glas proti raznarodovanju makedonskega naroda in toliko poguma in volje, da pri zna Makedonce kot poseben južnoslovanski narod in da se bori za načelo : Makedonija Makedoncem.

(Iz 6. štev. " Novo Jugoslavije ")

(Dalje prihodnjič)

Moša Pijade
podpredsednik AVNOJ-a

PRIMORSKI SLOVENCİ - K OROŽJU!

Primorski Slovenci!

Zadnji uspehi naših brigad, ki trdo bijejo onemoglega sovražnika , n. s. navdajajo s ponosom in vero v skorajšnjo zmago. Danes, posebno danes pa se moramo zavedati, da bomo imeli svobodo le, če si jo bomo sami pri= borili. Poleg polnega zaupanja v Osvobodilno Fronto, ki že četrto leto vo di boj za uresničenje naših narodnih teženj, poleg oodne volje sloven = skoga in jugoslovanskega človeka, da hoče biti svoboden tudi za ceno žr = tev, nam je potrebna predvsem močna narodna vojska. Ona, samo ona bo lah ko načrtala bodoče narodne meje in jih branila proti vsakomur, ki nam bi jih hotel esporavati.

Nič nasedanja sovražni propagandi, nič nepotrebnege javkanja, nič jalovege besedičenja - govoriti morajo dejanja! Vprašajmo se, ali smo da li za našo vojsko vse, prav vse, kar moremo? Ali ni v naših vaseh še moš kih, ki se sposobni za orožje, a se odtegujejo narodni in državljanski dolžnosti? Čakajo, da jih bodo Švabi v njihovo sramoto in nesrečo vtakni li v švabobransko suktnjo, kar se je že tolikokrat zgodilo. Ali ni v na = ših vaseh skrivačev, ki se pod pretvezo nenadomestljivosti na terenu iz mikajo služni v vojski? Mesto, da bi bili v dober zgled drugim, s svojo strahopetnostjo ovirajo polet narodnega upora. Le nič izgovorov in izbe = gavanj! Primorske žene so stokrat dokazale, da lahko vredno nadomeščajo moške pri delu na terenu. Kdor je sposoben za orožje naj zgrabi za puško!

In delavci, ki se nekoč stali v prvih vrstah v boju za narodne in demokratične pravice? Slovenski rudarji iz Idrije in Rablja, tovarniški delavci in kovinarji iz Gorice, Tržica in Trsta - kje ste? Česa čakate ? Zadnji čas je, da nehate kovati orožje za okupatorja, da zamenjate stro = je in orodje s strojniciami in brzostrelkami. Pomnožite vrste naših borcev, ki že četrto leto krvavijo za cilje, ki morajo biti tudi vaši cilji!

Možje v vojsko! Močna narodna vojska je danes naša poglavitna nalo ga. Kdor resnično ljubi svojo domovino, mora brezpogojno slediti temu kli cu. Vsek izmed nas brez izjeme mora prispevati k zgradbi naše svobode.

Sovražnik se zviija v poslednjih krčih. Pomagajmo mu zadati smrtni u darec rano ob rami z ostalimi jugoslovanskimi narodi pod vodstvom marša = la Tita! Ne na naših besedah, na naših dejanjih, na naših žrtvah si bomo zgradili trden in srečen dom, ki ga bomo uredili po svoji volji. Ako se bomo zanašali na druge, bomo ostali hlapci. Hlapci pa nočemo več biti. Ni

koli in nikomur!

Franco Bevk,
predsednik pokrajinskega odbora OF
za Primorsko Slovenijo.

Prisega jugoslovanskih vojakov v SZ

Moskva 30. julija. Te dni so vojaki 1. jugoslovanske brigade v ZSSR prisegli. Na ta slavnostni dan se bila v taborišču jugoslovanske brigade nobito gesla, ki so pozivala vojake Jugoslovane na neusmiljen boj proti nemško-fašističnim osvajalcem.

Na robu brezovega gaja stoje v zboru oficirji in vojaki prve jugoslovanske brigade. Na vežbališču vihrajo zastave SZ in Jugoslavije. Tu se vijejo tudi zastave Velike Britanije, Združenih Držav Amerike, Poljske, Čehoslovaške in bojujoče se Francije. Poleg govorniškega odra se dviga napis z bojovnim pozdravom: skupno z Rdečo Armado naprej do končne zmage.

Vojaki pričakujejo goste. Zasliši se povelje "Mirno"! Vodja jugoslovanskega vojaškega odposlanstva poročnik Terzič pregleda brigado v spremstvu poverjenika ljudskega komisarijata ZSSR za inozemsko vojaško formacijo na ozemlju ZSSR generalnega majorja Davidova. Spremlja ju poveljnik prve jugoslovanske brigade podpolkovnik Marko Mesič. Ko stopajo ob vrstah vojakov, se zinjimi pozdravljajo. Nato stopijo na govorniški oder, ki je okrašen z zastavami in cvetjem. Tu že čakajo gostje, ki so prišli na proslavo. Tu je načelnik odseka za zunanje posle pri ljudskem komisarijatu za obrambo generalni major Jertegenjev, zastopnik čehoslovaskih enot na ozemlju ZSSR brigadni general Pike, nato gospod Stanoje Simič, dalje šefa uradnih odsekov britanskega in ameriškega vojaškega odposlanstva v ZSSR, podpredsednik Vseslovanskega odbora Božidar Maslarič, odgovorni tajnik Vseslovanskega odbora polkovnik Nočulov, jugoslovanski javni delavec Vlaho Vič, hrvaški kipar Avgustinčič in drugi.

Pred prisego je opravil bogoslužje pravoslavni duhovnik Dnitar Cvetković ter se obrnil z nagovorom na vojake pravoslavne vere in jih pozval v boj za osvoboditev domovine izpod jarma nemških osvajalcev. Bogoslužno obred za katoličane je opravil duhovnik Anto Weiss, za muslimane pa muhamedanski svečenik Ahmed Čilingič, ki sta imela tudi kratke nagovore na vojake. Nato so pričeli vojaki prisegati.

Podpolkovnik Marko Mesič je govoril besedilo prisoge: "Prisegam pri časti svojega naroda..." Vojaki so za njim ponavljali besedilo. "Prisegam da ne bom izpustil orožja iz rok tako dolgo, dokler ne bo naša domovina očiščena sovražnikov in dokler ne bo ljudstvu zagotovljena njegove pravice in svoboda". Vojaki in oficirji ponavljajo prisego za svojim poveljnikom. V slavnostni tišini se gromko razlega vsaka njihova beseda, beseda vojakov, ki so pripravljani, da dajo vse svoje sile, pa če treba tudi svoje življenje za čast in neodvisnost rodne Jugoslavije. Prisega se zaključuje z geslom: Smrt fašizmu - svoboda narodu!

Po prisegi se je vršilo zborovanje. Z ognjevitim govorom se je obrnil do vojakov poveljnik 1. jugoslovanske brigade v ZSSR podpolkovnik Marko Mesič: "Na ta dan, tovariši, ste postali borci Narodno Osvobodilne Vojske Jugoslavije. Sovjetsko ljudstvo in ves svet vidi v vas predstavnike jugoslovanske vojske. Pokazati moramo najlepše vrline, ki krasi borca Rdeče Armade in Narodno Osvobodilne Vojske Jugoslavije: neomajno hrabrost in odanost, izvrstno poznanje vojaške spretnosti ter spoštovanje in vdanost

do domovine. To so tiste vrline, ki se zahtevajo od nas vseh. Jugoslovanski narodi so prepričani, da se bomo izkazali kot častni borci za osvoboditev domovine. Kmalu se nam bo ponudila možnost, da bomo skupno z Rdečo Armado ter z bratskimi poljskimi in čehoslovanskimi enotami sodelovali v boju proti nemško-fašističnim osvajalcem. Prisegamo pred bratskimi narodi Sovjetske Zveze in pred jugoslovanskimi narodi, da ne bomo odložili orožja vse dotlej, dokler ne izvršimo svetih dolžnosti do kraja. Vaša želja, da z oboroženo roko pomagata osvoboditi domovino, se bo kmalu izpolnila. Živel vrhovni poveljnik maršal Sovjetske Zveze Stalin! Živel vrhovni poveljnik Narodno Osvobodilne Vojske maršal Tito! Z grozlim trilkatnim živijo se odgeverili vojaki.

Generalni major Davidov je čestital vojakom, ki so bili prisegli in jih pozdravil. Prav tako je nagovoril vojake z ognjevitim govorom vodje jugoslovanskega vojaškega odposlanstva v ZSSR generalni poročnik Terzič, ki je pozval vojake, naj gredo družno z Rdečo Armado in vojskami vseh svobodoljubnih narodov sveta v sveti boj proti nemško-fašističnim osvajalcem. Z zborovanja je bil poslan pozdrav maršalu Titu, ki so mu vojaki zapeli tudi bojovno pesem, katero je spesnil Vladimir Nazor.

Na zborovanju so govorili tudi vojaki, med njimi Slovenec Dušan Bavčar, ki je med drugim dejal: Prisegli smo, da bomo zvesti našemu slovenskemu narodu in naši Jugoslaviji. Nas kličejo sinovi in hčere Jugoslavije na maščevanje. Dvignimo se in maščujmo se!

(Iz lista "Krasnaja Zvezda")

IZ PISMA UGLEDNEGA KOROSKEGA DUHOVNIKA POKRAJIN. VODSTVU OF

Vaš boj za narodno osvoboditev pozdravljamo vsi pičli narodni Slovenci na Koroškem, ki smo samo mala šibka vejica velikega narodnega občestva Slovanov. Resnično se nadepolno oziramo v naše gore, hribe in gozdove. V tihem, izkrenem spominu se klanjamo junakom, ki so žrtvovali celo svoja življenja. Slava njihovemu spominu! Vam, bojevniki, pomozí Bog in sreča!

Pri svojem boju se zlasti opirate na velike zapadne zavezniške države, zlasti pa na matuško Rusijo. Tako se iz prastarih slovenskih sanj razvija boj proti nemštvu, ki nas je politično, gospodarsko, družabno in naravno pritiskalo k tlem, kar nas je manjših slovanskih narodov, in je Poljsko, Rusijo in Jugoslavijo v tridesetih letih kar štirikrat krvavo in ognjeno pustošilo na svojih bojovnih pohodih in begih preko drage slovenske zemlje - boj Nemcev proti Slovanom. Ta boj je napovedal in rojake drnil k vseslovanskemu pokretu pred stoletjem naš Matija Majer - Ziljski in naš Simon Gregorčič je temu pokretu zapel molitev:

"Bog živi vse Slovence pod streho hiše ene!"

KOROŠKA V BORBI

Že l. 1942. so prve partizanske skupine prodrle na Koroško in s svojim delom in borbo postavile temelje za razvoj OF in partizanstva tudi v skrajnem severnem predelu slovenske domovine. Koroško ljudstvo se je s globoko ljubeznijo oklenilo teh prvih glasnikov osvobođenja in združitve slovenskega naroda, ki so morali premagati nešteto težav in mnogo žrtvovati, Hitler je imel na Koroškem pet let časa graditi svoj aparat oblasti in svojo špijonsko mrežo. Ves ta svoj aparat je mobiliziral za boj proti koroškim partizanom in proti prvim začetkom osvobodilnega gibanja na Ko-

roškem, ki ga je hotel na vsak način že v lali zatreti. To je slusal doseči ne samo z nepreglednim proganjanjem partizanskih skupin, ampak glasiti s čim bolj krvavim nasiljem nad koroškimi ljudstvom. Zalcigna v Selih kjer so gestapovski zločinci pobili trinajst ljudi, med njimi tudi žene, je bil dobro preiščljen udarec, ki naj bi enkrat za vselej izbil koroško ljudstvu iz glave veselje do borbe za svobodo in pravice. Po vsej Koroški je odjeknil krik žrtev iz Sel ter vse globoko pretresel. Po vsej Koroški je šel glas o partizanih, o njihovem boju proti krvavemu nacizmu, za združeno Slovenijo v novi Jugoslaviji. V Celovcu so avstrijski antifašisti izdali letak, ki se v njem klanjajo spominu žrtev iz Sel in kličeje avstrijske množice v skupen boj. Krvavi gestapo s tem zločinskim pokoljem ni dosegel svojega namena. Osvobodilni boj se je na Koroškem vedno bolj širil, kri padlih Selanov je terjala naščevanje, partizanske enote so vedno drznejše tolkle po okupatorju in koroški fantje in možje so začeli stopati v partizanske vrste.

Nad Koroško in nad njenim ljudstvom je bilo v preteklosti zagrošeni mnogo najpodlejših izdaj in sramotnih prevar. Prevarili so ga njegovi uradni "voditelji". Na tej napačni poti je koroško ljudstvo doživelo svojen boju tudi mnogo težkih porazov. Ali je kaj čudnega, če so se borbene vrste koroškega ljudstva v preteklosti neprestano redčile, če je mar kdo iz borbe razočaran iztopil? Tako se je dogodilo, da se je slovenstvo na Koroškem na predvečer sedanje velike borbe za svobodo ^{na vodov} zraslo v svojem najtežjem položaju. Na predvečer sedanje domovinske vojne se je s strahom oziralo v bodočnost. Spomin na žalostno preteklost je v koroškem ljudstvu vzbujal strah pred prihodnostjo. "Ker bodo z našo usodo spet kupčevali kakor s kravjo kožo?" se je spraševalo.

Toda oborožen boj, ki se je začel razvijati na Koroškem proti fašističnim telovajem, je koroškemu ljudstvu odprl jasne in svetle vidike.

Oboroženi boj koroških Slovencev pod vodstvom OF je slovensko Koroško spet povezal z ostalimi slovenskimi narodi in z vsemi jugoslovanskimi narodi v boju za novo, demokratično Jugoslavijo. Veliki uspehi osvobodilnega boja jugoslovanskih narodov jamčijo tudi koroškim Slovencev, da bodo dosegli svoje pravice in jim vlivajo trdne vere v to, da bo nova Jugoslavija, ki bo črpala svojo moč iz široke ljudske demokracije in federativne ureditve, iz zavezništva z vsemi svobodoljubnimi narodi in demokratičnimi silami ter iz bratstva z vsemi slovanskimi narodi, dovolj močna, da bo branila tudi pravice koroških Slovencev.

To danes občutiš povsod na Koroškem, zlasti pa v izrednem zanimanju za dogodke v ostalih delih Jugoslavije. To se je pokazalo ob II. zasedanju AVNOJ-a. Takrat so se po vsej Koroški vršili sestanki, konference in celo tudi mitingi. Val navdušenja je sprožila tudi Titova izjava, da morajo biti koroški bratje spet priključeni materi Sloveniji. Razumljiva je in tega tudi navezanost koroškega ljudstva na našo vojsko, ki se kaže v vestranski podpori, ki jo naša vojska uživa na koroškem.

Neusmiljeni boj, ki ga koroški Slovenci bojujejo pod vodstvom OF in hrabrimi partizanskimi odinčami na čelu proti nacističnim osvajalcem in njihovim pomočnikom, uživa globoke simpatije tudi med avstrijskimi množicami na slovenskem Koroškem, ki vedno bolj odločno stopajo v boj proti Hitlerju in njegovim avstrijskim pomagačem. Tako se na osnovi globokih simpatij do boja jugoslovanskih narodov in na osnovi borbe proti Hitlerju in njegovim hlapcem kuje v borbi skupnost slovenskih in avstrijskih množic. Nastajajo že prvi avstrijski partizanski oddelki, ki kličeje ves avstrijski narod v boj za neodvisno Avstrijo, ločeno od Nemčije, da opere

s sebe stramo pokornosti Hitlerju in si pridobi zaupanje svobodoljubnih narodov. Ta skupnost v boju je prav gotovo tudi eno izmed zavarovanih slovenskih narodnih koristi na Koroškem.

Mnogo žrtav je že koroško ljudstvo dalo v tej sveti borbi. Mnogo junakov je zrastle iz tega ljudstva: Matija Verdnik, Aleksander Einspiller, Polde in mnogo drugih je s svojo krvjo izpričalo borbena voljo naše Koroške.

Zaman se trudi okupator, da bi borbena voljo strl. Kadarkoli prihajajo njegove rabeljske patrole, da bi odganjale poštene in borbene ljudi v zapore gestapa, se dogaja da se jim iztrgajo iz rok in beže. Cele družine, otroci in starčki so tako pobegnili pred gestapovskimi zločinci. Mnogo pa jih je pri tem begu padlo. Prav tako jalovi so tudi vsi poskusi bele in plave garde ter ostalih naših notranjih sovražnikov, da bi zapeljali in zaslepili koroško ljudstvo. Naj blatijo OF in naša vojska, naj počenjajo najgusnejše zločine, koroško ljudstvo ve, da sta mu OF partizanstvo pokazala po dolгих letih zapeljevanja in izdajanja edino pravo pot do rešitve in osvoboditve. Koroško ljudstvo ve, da mu boj hrabrih partizanov krajša trpljenje in da se bliža konec dolgoletnega suženjstva. Ta zavešt je danes med koroškim ljudstvom najmočnejša in mu daje dovolj moči, da prenese vse nečloveške divjanje nacističnih osvajačev, daje mu čisto voljo jasnosti, da spregleda vse laži belih in plavih izdajalcev, vse laži njihovih skritih pomočnikov.

Dušan Pirjevec -- Ahac

Tovariš Jože Srebrnič

Teško mi je zapisati, da tov. Jožeta Srebrniča, člana SNOS-a, podpredsednika Pokrajinskega odbora OF za Slovensko Prámorje, člana Oblastnega Komiteta K P S za Primorsko, ni več med živimi. Sredi izvrševanja svojih narodnih dolžnosti, ko se je vračal z volilne kampanje v Erdih, se je ponesrečil pri prehodu čez Sočo.

Doma je bil iz Solkana pri Gorici, sin malega kmeta in mizarja. Bil je šale 15-leten dijaček - tako mi je nekoč pripovedoval - ko ga je neki mizarski pomočnik seznanil z idejami, katerim je nato daroval svoje življenje. Zaradi pomanjkanja gnotnih sredstev ni mogel nadaljevati pravnih navkov, s sestro je obdeloval domače posestvece in se posvetil politiki. V politični boj ga je gnal živ čut za socialno pravičnost, iskrena težnja, da bi pomagal delovnemu ljudstvu. Svoje mišljenje je vneto za ova rjal v člankih, ki jih je pisal v delavske liste, kakor je bil zvašt so-trudnik primorskih glasil Osvobodilne Fronte.

Po svetovni vojni, ko se je z novimi izkušnjami in širšo razgledanostjo vrnil iz Rusije, kamor je bil pobegnil iz avstrijske vojske, se je še z večjo vnemo zavzemal za koristi delavcev in kmetov. Ti so mu izkazali popolno zaupanje s tem, da so ga izvolili za poslanca v rimsko zbornico. Bilo je to v težki dobi, ko je fašizem že dvigal glavo in je bil boj za narodno svobodo in za pravice delovnega ljudstva že proglašen za zločin. In s tov. Jožetom Srebrničem, ki je do konca ostal zvest samemu sebi, so fašisti ravnali kot z zločincem. 17 najlepših let mu je poteklo v italianskih ječah in koncentracijskih taboriščih. Ko je tik pred to vojno prestopil državno mejo, ga je stara Jugoslavija zaprla in izročila italijanskim oblastem. Lani na žimo se je vrnil iz Italije in se brez pomislekov in brez odloga pridružil osvobodilnemu gibanju. Pozdravili smo

ga v visokem snegu naših gora in gozdov precej osivelega, a, kljub 60 letom. Dolgoletne ječe in taborišča ga niso zlomila, ohranili so telesno čilost in božrost duha. Za neumornega borca tista leta niso bili povsem izgubljeni, nabral si je novega znanja, spoznanj in življenjskih kušenj.

Dasi je bil dolgo odrezan od domačega življenja, mu vendar niso bile tuje naše težnje in stremljenja. Z mladostno gibčnostjo, z zanj značilno vestnostjo, marljivostjo in resnobo se je lotil dela. Poleg političnih se ga zanimala gospodarska vprašanja; bil je referent za gospodarstvo pri NOS za Slovensko Primorje. Kot izredno dragocen delavec se je izkazal zadnji čas pri gradnji naše narodne oblasti. Na Primorskem skoraj ni bilo volilnega shoda, na katerem ne bi nastopil kot govornik. Ljudstvo ga je povsod z navdušenjem sprejemalo in poslušalo. Poznalo je v njem dolgoletnega vnetega borca za pravice slovenskega človeka in mu je zaupalo. Že zgolj njegovo ime je znatno pripomoglo k ureditvi našega gibanja na Primorskem.

Kdor ga je poznal, ga ni čislal samo kot borca za svobodo in pravico, ampak tudi kot človeka. Njegovo življenje, v katerem ni nikoli iskalo osebnih koristi, je bilo v polnem skladu z idejami, ki jih je zagovarjal. Skromen in preprost je bil vsakomur dober in požrtvovalen tovariš. Prijetno domače je bilo v njegovi družbi, otroško prisrčen je bil njegov smeh v veselih trenutkih. V dolgih letih ječe in izgnanstva mu je trpljenje izbrusilo dušo, da mu je bila kot struna občutljiva za vse težave in bridkosti ljudi. Narod je vedel, da človeku s tako kristalno čistim značajem in s tako razvito srčno kulturo, kot je bil Jože Srebrnič, lahko brez skrbi zaupa svojo usodo.

Kakor je prej tiho živel in delal, njegova smrt kriči, kaj smo njim izgubili. Z njegovo smrtjo ni obubožala le Primorska, ampak vsa Slovenija. Živel je v boju, padel je v boju v trenutku, ko se že kaže pravi sij svobode in pravice, za katero se je žrtvoval. Njegovo delo nikoli ne bo pozabljeno, njegovo ime bo vedno z nami.

France Bevk

Predsedstvo Slovenskega Narodnega Osvobodilnega Sveta javlja, da je dne 1. avgusta t.l. preminul tovariš dr. Lado Milavec, načelnik oddelka za zdravstvo pri Predsedstvu SNOS.

Pokojni dr. Milavec je že septembra meseca 1943 leta po italijanski kapitulaciji prevzel zdravstveni referat v Upravni komisiji za osvobodjeno ozemlje. Po drugem zasedanju Slovenskega Narodno Osvobodilnega Sveta, ko so bili ustanovljeni pri Predsedstvu SNOS odseki, je bil imenovan za načelnika zdravstvenega odseka. Posle šefa naše civilne sanitete je pokojni dr. Milavec opravljal z vso vestnostjo in požrtvovalnostjo.

Z njim nismo izgubili le dobrega strokovnjaka, ampak tudi človeka, ki ga je odlikovala iskrena privrženost osvobodilni misli, nesebičnega in resničnega tovariša in funkcionarja, ki je doprinesel časten delež k naši borbi in k izgradnji naše narodne oblasti.

Slava njegovemu spominu!

Za Predsedstvo SNOS:

Sekretar:
Boris Kidrič l.r.
Dne 6. avgusta 1944.

Predsednik:
Josip Vidmar l.r.

VEČ ZAVESTI DOBŹNOSTI IN PRAVIC V NAŠE NARODNO OSVOBODILNE ODBORE!

V posameznih primerih se naši narodno osvobodilni odbori še vedno premalo zavedajo, da predstavljajo narodno oblast v celoti. Manjka jim še zavesti, da so nosilci narodne oblasti, katero jim je ljudstvo izročilo v svobodnih tajnih volitvah. Ta oblast je širša in dosti samostojnejša, kakor je bila oblast starih jugoslovanskih občin. To narodno oblast je treba zgraditi v vseh potankostih, če hočemo, da bomo imeli uspehe in odpravljali vse težave, ki se nam stavijo. Ravno radi pomanjkanja zavesti oblasti so težave, ki se stavijo pri delu, še večje, delo ni urejeno in se ponekod opravlja malomarno in povzroča nezavpanje. Tisti odbori, ki so se pravilno zavedli, da predstavljajo oblast in jo tudi izvajajo, ter so vzpostavili dober stik z ljudstvom, so bili kos vsem težavam. V tistih krajih ni tarnanja in nevšečnosti, kot se pojavlja tam, kjer novoizvoljeni odbori še ne vrše v polni meri svoje naloge.

Imamo odbore, ki si še vedno niso pravilno razdelili dela in tako vse delo dostikrat leži na enem samem človeku, predsedniku ali tajniku. Razumljivo je, da tak odbor, ki ne dela ves, ne predstavlja tega, kar bi moral. Taki odbori so največji tarnачi in malodušneči. Tisti odbori, ki so pravilno porazdelili delo na vse člane in izvolili odgovorne referente od katerih se vsak briga za svoj posel, o vseh stvareh in vprašanjih pa odločajo skupno, taki odbori imajo velikokrat manj težav kakor prvi, v njih ni tarnanja, ampak vedno lep pregled čez vse delo. Na sestankih se poročila o delu takih odborov silno razlikujejo. Delovanje tistih odborov, ki imajo pravilno razdeljeno delo na ves odbor, je točno in natančno ter vrši v vse naloge. Tam pa kjer delo ni razdeljeno, je delovanje slabo, površno in nerazumljivo. Ureditve in pravilna delitev dela je pogoj za uspešno delo. Edino s pravilno razdelitvijo dela se vzbujajo samodejavnost ljudi.

Postati moramo dobri in skrbni gospodarji. Dobro gospodarstvo je podlaga vsega našega življenja in brez njega ni pravilno urejenega poslovanja naše oblasti. Največja težava je pomanjkanje najrazličnejših sredstev, ki nam jih je uničila vojna. Manjka živine, manjka hrane, ni stvari ki smo jih morali kupovati. Vse te pomanjkljivosti moramo z dobrim in skrbnim gospodarstvom premagati in obenem skrbeti, da izpolnimo vse dolžnosti do naše vojske in osvobodilnega gibanja sploh. V današnjih pičlih in težkih razmerah se mora pokazati vsa spretnost našega gospodarjenja. Narodno osvobodilni odbor mora k pravilnemu gospodarstvu vzpodbujati in ga voditi. To pa bo mogoče storiti le, če je sam dobro urejen.

Največje težave za narodno osvobodilne odbore so v splošnem pomanjkanje in dajatve za vojsko. Pri tistih odborih, ki so svoje naloge pravilno razumeli in jih znali postaviti, teh težav ni bilo. Te težave so posebej očitne pri tistih odborih, ki svojih nalog ne izvajajo, kakor so postavljene. Dobri odbori so si znali avtoriteto pred ljudmi pridobiti z razumevanjem. Na javnih sestankih so se z ljudmi pogovorili o vseh bremenih in dajatvah, tako, da ni bilo prisilnih odkupov. Pri drugih pa, kjer odbor dovolj pobrigal, ali se je celo izmikal nalogi, da bi uredil odločaje za vojsko, tam je radi malomarnosti prišlo tudi do prisilnih odkupov. In takih primerih lepo vidimo slabo gospodarstvo. Odbor se mora prizadevati za dobro gospodarstvo ter se na skupnih sestankih posvetovati in odločati o vseh dajatvah in bremenih, predvsem glede oddaje hrane, glede živine in skupne vožnje, ter bremena res enakomerno porazdeliti. Pred očmi moramo vedno imeti skupne potrebe. Pomanjkanje, ki nastaja, moramo skupno od

pravljati in drug drugemu pomagati. Oddajo živine bomo uredili tako, da celota ne bo trpela. Lahko jo pametno zamenjujemo, da ne bo prevelikih škod in da bo oddaja smotna, s čimer bo zadoščeno potrebam vojske in n. št. potrebam za obdelavo zemlje in za vožnjo.

V vojnem času nam je potrebna trdna d i s c i p l i n a. To disciplino moramo v vseh narodno osvobodilnih odborih in skupščinah utrjevati. V čem je ta disciplina? Ta disciplina se kaže v vestnem vršenju službe, v prenegovanju vseh težav, ki se stavljajo. Ta disciplina se kaže tudi v tem, da se vestno odzivamo na vsa posvetovanja, sestanke in zborovanja, ki so sklicana, da razčistijo nejasnosti in dajo navodila za novo delo. Mnogi še vse preveč podcenjujejo pomen sestankov. Na skupnih sestankih krajevnih narodno osvobodilnih odborov se še dogodi, da še vedno manjka po kak odbor, a od nekaterih se udeležijo sestanka samo posamezni odborniki. Tudi poročila so pogosto pomanjkljiva. Utrdimo disciplino in redno prihajajmo na sestanke in seje. Za seje in sestanke sestavljajmo točna poročila in predloge.

Kakor se moramo zavedati dolžnosti, tako se moramo zavedati tudi pravic, za katere je porok naša narodna oblast. Te pravice moramo vedno in povsod tudi uveljavljati.

S skupnini močni odpravljajmo zanikrnost in sebičnost. Zavedati se moramo, da s prenegovanjem sedanjih naporov in težav gradimo trdne temelje za naš bodoči gospodarski procvit.

Stane Kovač,
član Oseka za izgradnjo oblasti

O IZDAJI PLAČILNEGA BONA.

Z odlokom o pooblastilu Denarnega zavoda Slovenije pri Predsedstvu SHOS z dne 12. marca 1944 in s pristankom AVNOJ-a za izdajo plačilnega bona po lit. 10.-, 5.-, in 1.- smo dobili novo vrsto denarnega sredstva, ki ga krije finančna moč in narodno bogastvo Jugoslavije. Ta vrsta plačilnega sredstva prihaja v zadnjih dneh v promet in sicer v 10 lirskih bankovcih. Ti bankovci so torej prvi, ki jih izdaja Denarni zavod Slovenije, in ki so naleželi takej na zelo dober sprejem.

Ljudstvo se zaveda, da je te bankovce izdal naš najvišji pooblaščenec denarni zavod, ki vodi o njem strog račun in evidenco. Ti bankovci so zakonsko zavarovani ter se po obliki in izdelavi lepi in praktični, ter predstavljajo za nas drobiž, katerega občutno pomanjkanje se je pojavljalo iz dneva v dan. Naš novi denar je tiskan na trpežnem papirju, s čimer se posameznik kot država obvarujeta izgab, ki nastanejo dostikrat zaradi prehitre obrabe in s tem izločenja takih bankovcev iz prometa.

Novi bankovec ima lirsko oznako radi lažjega praktičnega vrednotenja. To pa ne pomeni, da bo vezan na bodočo finančno politiko Italije. Nasprotno! Razmerje njegove voljave do našega bodočega vsedržavnega denarja bo dirigirala finančna politika, ki jo vodi naša narodna oblast, kar označuje njegovo bistveno prednost pred kakršnim koli tujim denarjem. Višina te izdaje odgovarja popolnoma dejanskim potrebam in z njo ni povzročena niti najmanjša inflacija.

Vsi vidimo, da se je naše novo plačilno sredstvo uveljavilo tako kakor je to naša oblast namenila. Še več, zanimanje zanj se širi celo preko mej slovenskega ozemlja, kar ni le dokaz za njegovo resnično notranjo vrednost, ampak tudi dokaz za pravilnost zasnove finančne politike,

katero bono v tej smeri nadaljevali.

Podvzeti so vsi koraki, da pridejo v kratkem v promet še 5 - lirski in 1-lirski bankovci, kar bo približno zadostevalo za zasebno in drojno gospodarstvo.

Tako se urejuje sedaj tudi vprašanje naših denarnih sredstev in ten naša sedanja in bodoča finančna politika.

Lavoslav Dolinšek

predsednik Denarnega zavoda Slovenij

POMGANE ŽE HOČEJO ZAPUSTITI LADJO

Ne poka samo v Nemčiji, začelo se je tudi med njenimi podložniki spremljevalci. Na F i n s k e n se je pojavil kot "angel miru" nihče drugi kot zlogasni maršal Mannerheim, ki je že trikrat spravil deželo v vojno z ZSSR, odkar je od nje dobila 1917. svobodo. Izkušeni general je že ob sponladanski krizi dal vedeti, da je nadaljevanje vojne nesmiselno, zdaj pa je vrgel predsednika Rittija in sam prevzel vrhovno oblast, da bi sklenil mir. Domišljjevi Finci vsekakor še danes mislijo, da so jih maj prej Rusi dolžni prositi nekakega odpuščanja. Na M a d ž a r s k e n se pripravljajo najbolj zvesti Hitlerjevi hlapci na državni udar, da se ne bi ministr. predsednik Stoia spozabil v kaka nirovna pogajanja. Na R o m u n s k e n in v B o l g a r i j i je nastal smrten strah, ker je prekinila diplomatske stike z Nemčijo Turčija, ki so jo mislili ineti za posredevalko pri zaveznikih. V B o l g a r i j i je sovjetski odpravnik poslov obiskal ministrskega predsednika in vlada je pohitela obvestiti Nemčijo, da ne bi dopustila Nemcem, da bi čez njeno ozemlje napadli Turčijo. To dejstvo dovolj glasno pove, koliko je ura.

A.

G O S P O D A R S T V O

Delo za obnovo živinoreje.

Vojna zahteva tudi od naše živinoreje ogromnih žrtev. Stanje glav = nih živinorejskih panog znaša komaj eno tretjino predvojnega stanja. To se občuti v vsen knečken gospodarstvu, predvsem v pomanjkanju gnoja in v prežne živine. Ponkod je padeo stanja živine zelo težak. Tako je v nekem okrožju na Dolenjskem padlo govodo v času vojne za 66,1 odst., svinje za 65.4 odst., konji za 68,6 odst., ovce in koze za 38.6 odst. Najveš živine nam uničuje okupator. Takš je pri zadnjem vdoru v Belo Krajino, ko se nu je posročilo varetu sano v nekaj vasi, uničil oziroma odpeljal 142 goveje živine in 102 prašica. Ob vdoru v Mirno in okolico je okupator odgnal okrog 110 glav živine.

Naša oblast dela že sedaj za obnovo živinoreje. Zlasti se posveča mnogo skrbi vzreji mlade živine in zaščiti dobre plenenske živine. Predvsem se izvajajo naslednji ukrepi:

1. Živina iz ogroženih predelov se preseljuje na osvobojeno ozemlje kjer je na varnem pred okupatorjen. Zlasti se preseljuje redovniška selekcionirana živina, ki se oddaja v oskrbo dobrim živinorejcem.

2. Po vsen osvobojenem ozemlju se enakomerno razmestčajo plenanjski biku, nerjasci in žrebci, da se more vršiti redno in pravečasno oplene = njevanje.

3. Prepovedano je klanje telet, ki so sposobna za rejo. Teleta se od kupijo od tistih rejcev, ki jih ne morejo rediti, in se oddajo tistim po sestričnikom, ki imajo možnost reje, pa nimajo sredstev za nabavo telet. Rav tako se skrbi za rejo in vzgojo pujskov.

4. Vsi vojaški in civilni intendanti imajo strog nalog, da ne pobirajo plemenske živine, oziroma, da to živino zamenjujejo pri kmetih za klavno živino.

5. Vse delo strokovno vodijo in nadzirajo kmetijski strokovnjaki, ki so dodeljeni kot referenti vsakemu okrožju.

Uspehi dela so že vidni. Opaža se porast števila telet in mlade živine. V nekaterih okrožjih se je stanje prašičjereje znatno izboljšalo, tako, da imajo mladih pujskov celo za izvoz, dočim se jih prej morali uvažati. Tudi stanje perarinarstva se je v letošnjem letu v primeri z lanskim npr. izboljšalo.

Z velikim naporom in skrbnim delom bomo tudi to rano v našem gospodarstvu zacelili.

Ing. Jožo B. Kopeca,
vodja kmetijskega oddelka

IZ DELOVANJA NAŠIH ODSEKOV

Geopédarski odsek. V mesecih februar, marec, april sta delovali na osvobojenem ozemlju dve mlékarni. V teh treh mesecih sta predelali 22.48 in pol litrov mléka in pridélali 436.43 kg. masla in 1.431 in pol kg sira. Ves ta produkt je bil poslan v bolnice za naše ranjence.

Skrbi se tudi za obnovo ribogojstva po naših rekah, ki je zaradi di-vjega lova zelo trpelo. Samo v enem okrožju je bilo spuščeni v vode preko 32.000 ribic.

Z rastočimi potrebami ustanavlja Denarni zavod Slovenije nove oddelke. Osnovan je oddelék zavalute, knjigivodstvo, korespondence in kreditni oddelék. Poslej je imel Denarni zavod Slovenije 152 milijonov denarnega prometa.

Finančni odsek bo izplačeval preživnine vsem, ki so zaposleni pri organizaciji naše oblasti in uprave: učiteljem, profesorjem, babičan, zdravnikom, gozdničarjem itd. Organiziral je finančni kurz.

Odsek za socialno skrbstvo priredi 10. avgusta sestanek vseh okrožnih referentov, na katerem bodo razpravljali o nalogah odseka. Odsek izplačuje podpore vsem, ki si ne morejo z delom pomagati, partizanskim vdovam in sirotam, onemoglim, starcem itd.

Odsek za izgradnjo narodne oblasti. Po vsem osvobojenem ozemlju se vrše sestanki NOO. Po vseh okrajih so bili organizirani upravno-politični kurzi, na Primorskem je bil poleg tega organiziran pokrajinski upravno-politični tečaj.

Junaki

Tihí in skromní so se borili in padali. Njihove grobove, posejane po vsej slovenski domovini, že prerasta trava. Iz njihove krvi pa se je razrasla svoboda, ki jo uživa že velik del domovine in ki bo jutri zasajala združeni Sloveniji. Brez njih ne bi bilo svobode, brez njih ne bi bilo volé slovenskega naroda.

Takih junakov je nešteto. V vsaki četi so, na terenu so kot politični in gospodarski delavci. Ali jih bomo pozabili? Ne. Naši otroci in otroci otroci bodo s svetim spoštovanjem izgovarjali njihova imena.

Slovenski Poročevalec uvaja posebno rubriko, da imena in dejanja naših junakov presadi v srca vseh Slovencev in v vzgled vsem malodušnim imenom, ki še stoje ob strani naše osvobodilne borbe.

Posiljajte imena tovarišev, ki so se izkazali v naši osvobodilni borbi, s točnimi osebnimi podatki in točnim opisom junaških dejanj, ki so jih izvršili, Komisiji za odlikovanje pri Glavnem Štabu NOV in POS.

KULTURA

Karel Pahor: Naša pesem.

Glavni štab je nedavno v Pahorjevem uredništvu izdal pesmarico "Naša pesem", ob triletnici svete osvobodilne vojne narodov Jugoslavija ob strani velikih zaveznikov. Pesmarica na 64 straneh vsebuje 40 eno in dvo-glasnih pesmi, Opombe k Pesmarici, Opombe k Pesmim in Kazalo.

To pesmarico je izsilila živa pevska rast v naših brigadah. Kamorkoli je stopila partizanova noga, je namreč zazvenela pesem. Ta je bila po svojem izvoru lahko kakršnakoli. Odločilno je bilo le to, da je odgovarjala njegovemu duševnemu nastrojenju. Dan za dnem so se na pohodih brigad porajale številne nove melodije, ponovno oživljale stare narodne, melodije od drugod sprejemale naše maso in kri ter se udomačile, umetne pa sproti ponarodovale da je čuda (primerjaj Borovo Hej, brigade, Koroščevo: Pesem XV. brigade in domala vse Pahorjeve pesmi itd.). Ker pa so brigade prava ljudska vojska in so torej bile v živi zvezi z ljudstvom, je bilo nujno da so učili vseh teh pesmi drug drugega in potemtakem postali vsi en sam veliki pevski zbor. Ker pa je šla pesem od ust do ust in ni bila nikjer zapisana je razumljivo, da so posamezne pesmi v celoti ali deloma dobivale več melodičnih različic ali variant ter so se pale na priliko že v vsakem bataljonu drugače.

Spričo tolikšne pevske sile v vojski in izven nje so vedno bolj razočala vprašanja po zapisani pesmi - pesmtici. Glavni štab NOV in POS je ves pevski živžav opazoval in pravilno razumel in naročil skladatelju Pahorju, da vse verno zapiše, torej sestavi pesmarico. Reči moramo, da se je Pahorju delo popolnoma posrečilo, kajti Naša pesem je resnična in podoba vsega pevskega dejanja in nehanja, poleg tega pa važna vojaška politična listina te dobe, kajti na čelu naše pesmi so poleg naše himne ti himne naših velikih zaveznikov, ki s svojimi dejanji prispevajo k naši volji in sveti stvari. Pri sestavi Naše pesmi so vodila Pahorja načela pravega ljudskega umetnostnega zapisovalca, da bodita melodijski in ritmično zapisana, če je izvirnik izgubljen, pa naj ga zamenja najkrepkejša varianta. Držati se je treba strogega eno in dvo - glasja. Vse to pa bo določeno postavljeno v tonovski način, ki odgovarja zmogljivosti vsakega prostega našolanelega pevca.

Kdorkoli bo nekoč hotel stvarno pregledati kulturno - politični položaj naše sedanosti, ne bo mogel in smel mimo tega Pahorjevega dela. Oblika Naše pesmi je okusna in praktična, zunanja oprema sijajna, linorez Nika Pirnata na naslovni strani pa prava umetnina. Tehnično delo je izvršila belokranjska tehnika in je lahko nanj ponosna.

Makso Pirnik

Makso Pirnik: Pesmi za mladenke

Dolgo smo čakali prve partizanske pesmarice, ki bi skrbno urejena, v veliki nakladi in lepi opremi dostojno predstavljala našo novo glasbeno tvornost. Trda borba današnjih dni je do temeljev izpremenila miselnost, hotenje in čustvanje slovenskega človeka. Ta velika izprememba se odraža prav v vsaki panogi človekovega udejstvovanja in se je morala odraziti tudi v glasbenem izživiljanju naroda. Pirnikova Pesmarica je res veren izraz novega časa in novega hotenja, kot ga kaže pesem.

V pesmarici je zbranih 21 pesmi. To je seveda le del tega kar se danes poje po naših vaseh. Upajmo, da nam bo urednik čimprej zbral in obdelal še druge. Pri izboru pesmi se je držal urednik načela, da objavi le take pesmi, ki jih je sam preizkusil kot pevovodja mnogih belokranjskih zborov, pretehtal vsako noto dostikrat težkega troglasja, prisluhnil zvočnosti in barvitosti vsakega akorda, dostikrat kaj izpremenil in popravil in tako prišel do rezultata, ki je v strokovnem pogledu na višku. Mislim, da se bo danes že težko našel kdo, ki bi se obregnil ob čiste kvinte, ki jih Pirnik večkrat rabi. Zvenijo odlično, in kaj hočeš več? Razveseljivo je v tej Pesmarici tudi dejstvo, da je v njej objavljeno veliko število novih pesmi naših skladateljev, od katerih se je že marsikatera ne le udomačila, temveč lahko rečemo, da ponarodeva.

Pesmarica je v tehničnem oziru, če upoštevamo neizogibne tehnične razmere - brez napake. Izdelala jo je Belokranjska tehnika in izdal okrožni odbor ZSM za Belo Krajino. Tisk je jasen; pisava skrbna, zunanja oblika prav prikupna. Želimo le, da nas Pirnik prav kmalu razveseli z drugim zvezkom.

Dr. Marjan Kozina.

INVALIDSKI PEVSKI ZBOR

Med partizanskimi borci od vsega začetka nastajajo nove pesmi in nove melodije. Skupnost med drugim vedno prinaša tudi prepevanje. Po vojski so v mnogih naših enotah organizirani pravi pevski zbori, ki nastopajo po vojaških in ljudskih zborovanjih, največ s partizanskimi pa tudi narodnimi in umetnimi pesmimi. Zato je bila tudi potrebna pesmarica, ki bi to pevsko kulturo dvignila. Zato je za vojsko izšla Pahorjeva pesmarica. Zbor, ki se je posvetil samo in edino petju, je invalidski pevski zbor pod vodstvom Karla Pahorja.

O tem zboru je zapisal Ladislav Klauta med drugim tudi naslednjemli:

Te so povečini ranjenci iz bolnic, ki ne morejo več aktivno sodelovati v borbah. Zanje je pesem postala orožje, s katerim bodo ponesli borbenega duha in bodrilnega navdušenja med tovariše borce, med narod sam. O zboru pravi zborovodja: "Ustanovili smo zbor z namenom čim popolnejše izvedbe v prvi vrsti partizanske pesmi, da se partizanska pesem ohrani in širi in sicer v njeni najbolj pristni, najpopolnejši obliki. Seveda more to opravljati samo stalni pevski zbor. Mislim, da bo naš, Invalidski, tej nalogi kos. Dobili smo že nekaj izdelanih pevcev, vsi pa so se s pridnim delom in ljubeznijo do stvari v kratki dobi močno zadovoljivo izpolnili. Vadimo takorekoč vsak dan in ves dan. Imamo teoretske vaje in ure. Izprava

nas je bilo 15, zdaj je naraslo število na 30. Delo ni lahko, kajti vaje se vrše na prostem, v gozdu, pod kozolci in v skednjih, brez vsakega instrumenta. Kažejo pa tovariši pevci čisti razumevanja za stvar, lep čut in sprejemljiv odnos do pevske kulture. Na prvi turneji smo podali zgolj partizansko pesen, zdaj pa je zbor že toliko tehnično izvežban, da smo se lotili pogumno tudi umetne pesni, in to težjih stvari. Na novem programu je zdaj tudi naša glasbena tahrka. Od zapetih pesni so na prvi turneji naravno najbolj ugajale partizanske, in to predvsem borbene. Pesen Na juris, smo morali redno ponavljati kakor tudi druge. Za drugo gostovanje smo pripravili celo vrsto skladb naših klasikov, kakor Ajtaža, Emila Adaniča in drugih. Našo pristno narodno pesen, od katere sta v novem programu zastopani samo dve, bo zbor v bodoče postavil na prvo mesto.

Ladislav Kizuta.

Iz našega tiska

II. Kongres Protifašistične mladine Jugoslavije. Izdal Centralni odbor USAOJ-a. O drugem kongresu Protifašistične mladine Jugoslavije, ki se ga je udeležilo tudi številno zastopstvo slovenske mladine, je izšlo obširno, 110 strani obsegajoče poročilo pod gornjim naslovom. Knjiga poleg opisa poteka kongresa prinaša govore Tita, zastopnikov tujih vojaških odposlanstev, predstavnika italijanske mladine in naših mladinskih delegacij ter vse referate in sklepe ter proglase. Knjiga je vsebinsko in zredno bogata. (Odločki iz govorov delegatov so nad vse zanimivi in živa zgodba borbe in dela jugoslovanske mladine.) Po obsegu spada med najobširnejše naše izdaje.

SABOR U TOPUSKOM je 82 strani obsegajoča hrvaška knjiga, ki jo je izdal "Vjesnik" hrvaške OF. To je poročilo o tretjem zasedanju ZAVNOH-a. Knjiga je pisana živahno in bo zaradi reportažnega podajanja dobro služila za propagando med ljudstvom. Nam pa je bogata zakladnica vesti o narodno osvobodilnem boju in političnem delu Hrvatske.

SPORAZUM. Izdal Odsek za informacije in propagando. Brošura vsebuje gradivo o dogodku, ki predstavlja naravni razvoj osvobodilne borbe jugoslovanskih narodov. Potrebno je, da jo preštudirajo v prvi vrsti aktivisti, ki dobe iz nje jasno sliko o sedanjem političnem položaju. Širiti jo je treba med donobranci, da jim bo popolnoma jasno, kaj pomeni sporazum, ki je do kraja razkrinkal vse mihajlovičevske in druge okupatorju udinjone skupine.

TONE FAJFAR : PISMA DONOBRANCIEM. Izdal odsek za informacije in propagando. To je ponatis pisen, ki so izšla v našem listu. Aktivisti OF! Odpravljajte jih v donobrankske postojanke! Širite jih med donobranskimi družinami!

AGITATOR. Radala komisija za agitacijo in propagando pri CK KPS. Obrazložila vprašanje pravilne agitacije v vojski in vprašanje partijske vzgoje. Agitacija ne gre uganjati šablonsko, z enkrat za vselej danimi priponami in pravili, največ tvorno, z navdihom. Agitator Hadzičević je znal človeka prav "brati". Človek je kakor knjiga. Znači ga noras "brati" potem pa ga razumeš.

Dr. Metod Mikšič: Slovenska apostola sv. Ciril in Metod. Brošura je nastala ob praznikih obeh bratov. S tem da podaja zgodovinski pomen boječa danjšega slovenstva za ustvaritev samostojne slovanske kulture v nasprotju z nanško, postavlja v jasno luč tudi našo borbo, ki je pomembna borba

neč svobodoljubnim slovanstvom in nasinim geranstvom. Pisec zna pisati zelo poljudno. Zaradi svoje vsebine in ljudskega pisanja naj se knjižica čim bolj razširi.

PO SLOVENSKI ZEMLJI

Ob Dravi in Muri.

Malo ali skoraj nič nismo slišali po letu 1941 o tistem koasu Štajerske, ki od Boča, Donačke gore in Pohorja prehaja v Ptujsko polje, Slovenske gorice in dalje na vzhod v Prlekijo in Prekmurje. Le skromne vesti so nam povedale, da vendar ni tako, kot je slikala nemška propaganda. Kmet - junak Jože Lacko iz Nove vasi pri Ptujju je s svojo četico postal pionir narodno osvobodilne borbe v tem delu Slovenije. Čuli smo o drzni akciji na nemško kolono pri St. Janžu na Dravskem polju in po tem nič več. S težko zimo 1941 - 1942 se je ta prelepi kos slovenske zemlje odmaknil od nas. Ohranjali smo ga v pogovorih ob tabornem ognju, sponinjajoč se Drave pa Jeruzalema, prekmurskih jagnjedi in akacij, haloških in goriških viničarij. Bali smo se za to našo zemljo.

Zato nam je bilo sladko pri srcu, ko smo te dni brali poročilo Pokrajinskega odbora OF za Štajersko, da Ptujsko polje, Slovenske gorice Prlekija in Prekmurje niso ostale samo slovenske, ampak vstopajo v borbo, so kot en nož v Osvobodilni Fronti in z vseni možnimi sredstvi kopljejo grob nemškim in nemčurskim vsiljencem.

S tovariši, ki so si zadali nalogo, da v okviru tekmovanja obiščejo vso Štajersko, smo se spuščali s pohorskih gozdov po dolini Dravinje sli smo pod Ptujsko goro, mimo Majšperga, ustavili smo se v Halozah pri bogatem kmetu, ki jih je ves srečen pogostil, z njimi smo se prepeljali v mesečni noči preko Drave, z njimi smo ned vinogradi, ki že srujejo sladke grozdje, prispeli tja do Ljutomeru. Tam smo čuli ljudi, s kakšnim spoštovanjem so govorili o starem mlinarju Ribiču iz Cozanjeve, ki je na svojem dvorišču izbojeval z dvema partizanom bitko z 25 gestapovci, o njegovem sinu junaku Janku, ki so ga trikrat ujeli in jim je trikrat usel ter pobil več gestapovcev in končno junaško padel. Čuli smo o kurlju Romanu, ki je obkoljen v svojem bunkerju do poslednjega naboja odbil in pobijal gestapovce.

Jože Lacko, Janko Ribič, Roman, to so danes imena, ki jih Slovenske gorice najčesče izgovarjajo. Skoraj ni kraja, kjer ne bi bilo teranškega odbora OF. Mlačina in žene si srujejo svoje organizacije ZSM in SPZZ, novi borci, skrivači pred nemško mobilizacijo, dezertarji z namških front in dopustniki stopajo v NOV. Naši bataljoni iz Slovenskih goric, iz Prekmurja, s Ptujškega polja, celo tam iz Rabske doline bodo po stopinjah svojega uzornika "Jože Lacko" skupno z bataljoni iz revirjev in Savinjske doline kmalu dali donovini Jugoslaviji 3. slovenski, štajerski korpus, ki bo čuvar severne meje ob Dravi in Muri.

Ne, ta tri leta, ko smo mislili, da so tam za Pohorjen in Bočen pozabili na svoje slovenske donovine, niso šla ni-mo haloških in goriških viničarjev mimo domovskih lukarjev, nino dravskih flosarjev in prekmurskih težakov. Jože Lacko jim je pokazal pot. Njegova mučeniška smrt na križu, na katerega so ga v Ptujju pribili pobesneli gestapovci 1941, jim je bila svetel vzgled kako se je treba boriti za svobodo.

R. P.

Pisma iz primorske brigade

Iz švabobranskih vojašnic, iz nonških edinic
prihajajo

Od vseh strani prihajajo. Iz švabobranskih vojašnic beše in iz nonške vojske. Med njimi je celo kak pravi Nemec, največ tujerodcev pa je Italijanov, ki prihajajo vsak dan v večjih skupinah - vsem orožjem tam od Trsta, Tržiča in drugih postojank.

Vprašuješ jih ta in ono. O naši vojski na ve nihče nič točnega. Voči na si je predstavljala partizane kot raztrgane vojake v civilnem oblačilu, ki žive tu in tam po gozdovih v večjih gručah in napadajo okupatorja iz zased. Zato so vsi začudeni, ko pridejo k nam in dobijo hrano redno trikrat na dan, ko prejmejo celo cigarete, ko vidijo naše orožje. Pazljivo si ogledujejo angleške brzestrolke, čudijo se protitankovskim puškam, zanimajo jih angleške obleke. Vse, prav vse je zanje novost. Čuli so sicer tu pa tam, da nas podpirajo Angleži, norda so slišali celo, da je bil pri nas kak Anglež, toda vse jim je bilo nejasno, skoro bi rekel, da niso verjeli. Zato kažejo silno radovednost, ko vidijo naše urejene razmere, saj jih je največ mislilo, da pri nas ni reda ni discipline, sedaj pa že prvi dan uvidevajo, da imamo železno disciplino, da imamo urejene bataljone in brigade, da gre naše delo po načrtu in da smo mnogo, mnogo močnejši, kakor so mislili.

Malo ne radi govore kako je bilo pri okupatorju. Vsi pa izjavljajo, da je bilo slabo in prehrana dosti slabša od naše. Tudi njihova obleka po ve, da se Nemcem in njih švabobranscem ne godi več tako kot ob začetku vojne. Sunje, ki jih nosijo, so slabe. Umeten izdelek, ki traja le malo časa, kaže, da nanjka sovražniku prav vsega za nadaljevanje vojne. Skoro po švabobranskih in drugih vojašnicah je nočna agitacija za našo vojsko, ne da bi jo ni organizirali. Sama preprosta pamet jim pravi in iz okupatorjevih časopisov sarih vidijo, da se bliža vojna svojemu koncu in da se je vojna sreča obrnila popolnoma na naše stran. Uvideli so kaj čaka, če se nadalje služijo sovražniku. Pravijo, da bi jih ušlo k nam še več, toda se pod strogo kontrolo, nekateri pa se boje, da bi jim ne zažgali hiše in odpeljali svojecev v internacijo. Na prestrašenih obrazih se vidi, da so navajeni molčati, ker so bili vsak dan hlapci rajhu. Sedaj pa so na svobodnih tleh. Govorijo lahko, prepevajo slovenski. Z vnemo čitajo in se učo iz naših listov ter pazno poslušajo predavanja politikonsarja. Vsi so pripravljeni, da popravijo svoje težke grehe. Vsak lahko pokaže kaj zna, vsak bo delal po svojih močeh, eden s puško v roki, drugi v delavnicah.

P. Tone.

Novomeško okrožje

Tudi pri nas smo odprli upravno-politični tečaj. Učimo se kar pod kozolcem. Pomislino pri tem le na svoje najboljše tovariše stare partizane, ki so imeli svoje politično šole v gozdu, v snegu, v dežju. Zelo nam je žal, da van ne moremo poslati slike učencev s tega tečaja. V klopi so di nožakar petdesetih let s pipe v ustih. Ta ve v prosti dobiti dosti povedati o starih jugoslovanskih strankarskih klikah, ki so nas pri volitvah tlikokrat vlekle za nas in nas po volitvah izženale. Poleg njega so

di mlajši kaet s klobukom na glavi, ki je prašen od dela. Zvesto zapisuje z črno roko vse važne stavke v zvezek. V isti klopi sedi izobraženec, ki ga je ljudstvo zaradi predanosti tudi izvolilo za odbornika. Ta pogosto poraga tovarišem pri učenju in jim zlasti razkriva uganke, skrite vtujkah. Skupaj so sedle mlade tovarišice. Ena od njih je trgovska pomočnica, druga kmečla hči, tretja je samostojna mlada kmetica, četrta študentka in prej pridna tajna kurirka. Vsak ima svojo osebno zgodovino. Nekdo je partizanski invalid drugi je ušel smrti na Rabu, tretja ima že dve leti, in pol moža v partizanih, četrta je izgubil svoje, nemajhno premoženje, ker je podpiral partizane. Vsi se spošтовanji vredni ljudje, vredni svojih mest in videti je, da je narod zbral prave predstavnike. Vsi pri predavanjih zelo pazijo. Saj tudi govorimo o zanimih stvareh: o delu narodno osvobodilnih odborov, o vprašanjih naših vasi, ki jih bomo reševali, o zgodovini narodne osvobodilne borbe, o političnem življenju v stari Jugoslaviji.

Mirka.

=====

DELAVCI KI DELATE ZA OKUPATORJA PO TOVARNAH IN DELAVNICAH! RUŠITE TVARNE IN DALAVNICE, V KATERIH DELATE ZA OKUPATORJA! UNICUJTE STROJE IN SKLADIŠČA! PRISTORAJTE V VRSTE NARODNO OSVOBODILNE VOJSKE IN PARTIZANSKIH ODREDOV JUGOSLAVIJE! POMAGAJTE Z DELOM PRI OBNOVI NAŠE OPUSTOSENE DOMOVINE! PRIDITE NA OSVOBOJENO OZEMLJE!

=====

NA RAZVALINAH SLOVENSKEGA DOMOBRA NSTVA
KRAKA POGREBNO PESEM Z L O Č I N E O Š T. 1. GENERAL L E O N R U P N I K

Izdajstvo se vleče skozi vse njegovo življenje, izdajstvo slovenskega naroda in predanost vsakemu tujemu režimu. Že v avstrijski kadetnici je bil denunciant, ki se ga je bal vsak slovenski oficir. V svetovni vojni, ko so se slovenski roditelji, oficirji, med njimi namestnik komandanta NOV in POS generalni poročnik Jaka Avšič, množično dezertirali na rusko stran, si je Leon Rupnik leta 1917 priboril železni križec za obrambo razpadajoče Avstrije.

V Jugoslaviji je takoj postal pokoren sluga velesrbske gospode, ki je obirala okrog sebe vse protiljudske elemente za zaščito svojega brezobzirnega izkoriščanja narodov Jugoslavije, postal je najožjji sodelavec predanega Nedića, načelnik njegovega štaba v Skoplju, sokrivec razvaljanih pohodov nad mučeni makedonski in albanski narod.

Ko se je z bližajočim se svetovnim spopadom pričela Jugoslavija utrtjavati, je postal Leon Rupnik šef utrjevanja. Utrdbe so požirale težke mlilijarde ljudskega denarja, izdajalec pa je prodajal načrte tujcu. Z Nadićem vred je podpiral razkroj jugoslovanske vojske, dopuščal v njej njo tišovo fašistično propagando in tako slabil borbenost in udarnost vojske. Vojska, ki so ji načelovali Rupniki in Nedići, se ni mogla upirati tujcu. Sesula se je ob prvem stiku z njim, izdajalci pa so se hiteli poklonit okupatorju. Rupnik se je prvi v Celju prodal Nemcem ter mu udinjal sebe in izdajalsko oficirsko kliko.

Ko je na osvobojenem ozemlju slovenski narod maja 1942 prvič postavil svojo oblast, ko se je moral v Ljubljani okupator zateči k najhujšemu nasilju, da je za kratek čas obvladal položaj, ko so padli prvi talci,

je izdajalec Rupnik postal župan Ljubljane in jo pozval na pokornost ubijalskemu okupatorju. Z njim je pripravil napad na slovensko osvobojeno ozemlje, postal sokriv vseh zločinov, ki so jih zagrešile fašistične tolpe, požiganj, streljanj, umorov, internacij in zaporov. On je bil glavni organizator prostovoljne protikomunistične milice, ki je za okupatorja prevzela rabeljske posle nad slovenskim narodom. On je glavni organizator in vodja slovenskega domobranstva, ki za okupatorja štiti proge in meje nemškega rajha in v njegovi službi tepta slovensko zemljo.

Rupnik žločinec št. 1. nad slovenskim narodom, s krvjo lastnih bratov omeđezevani rabelj, narodni izrodek! Varen za okupatorjevo žično oviro premlevaš klavrne Göbbelsove fraze o židovstvu in protiboljševiški borbi ter kopicíš narodno izdajstvo na narodno izdajstvo.

Zajahaj klaverno kljuse slovenske reakcije in prijezdi na čelu roparskih tolp na odprto borbo z nami, z našimi slavnimi brigadami, ki čiš tijo domovino od okupatorja, ki s svojo krvjo pripravljajo boljšo bodočnost slovenskemu narodu!

Prijezdi, ti klaverni hlapec tujca, da čimprej maščujemo svoje žrtve svoje mrtve, svoje sirote, svoje požgane domove!

DOMOBRANCI, KI SI ŠE NISTE OMADEŽEVALI SVOJIH ROK Z NEDOLŽNO BRATSKO KRVJO PRESTOPITE V NAŠO NOV!

IZDAJALCI SO POVSOD ENAKI

Ob priliki pogajanj med maršalom Titom in dr. Šubašičem je bilo poudarjeno, da ne more biti nobenega sodelovanja z izdajalci bodisi doma bodisi v inozemstvu. Brezdvoma so podobna vprašanja na dnevnem redu pri preglednih poljskega emigrantskega ministrskega predsednika Mikolajčika, ki je bil te dni sprejet pri maršalu Stalinu.

Iz govora generalnega poročnika Zigmunda Berlinga, komandanta poljske armade v ZSSR, ki ga je imel na vseslovanski proslavi Kosciuska dne 5. marca letos v Moskvi, lahko nazorno vidimo sliko izdajalske poljske reakcije.

"Ime Tadeusza Kosciuska, našega ljudskega junaka, je postalo sinonim borbe za napredek, sinonim borbe za svobodo. Zato smo z imenom Kosciuska krstili našo prvo divizijo, kajti mi se borimo za uresničenje idej, ki so svetile potem borbe Kosciuska in njegovih vojakov.

Kakor v Kosciuskovih dneh tako je tudi danes vladajoči vršiček Poljske stopil na stran sovražnikov napredka in demokracije, šel je po poti Targoviške federacije, ki je pred 150 leti stopila v sporazum s carskim samodržstvom. Kakor v Kosciuskovih dneh tako so tudi danes poljskim magnatom tuji interesi ljudstva, oni se ravnaajo samo po interesih "zarade". Poljskim reakcionarjem je bilo zmerom vseeno komu bo pripadla Poljska. Njim je bila važna ena stvar: ohraniti svoja premoženja in privilegije. V dobi Kosciuska so Targoviški izdajalci dobili te privilegije od carskega samodržstva. Danes, ko carske Rusije, ki jo je vrgla Oktobrska revolucija, ni več, ko prožijo osvobojeni narodi velike Sovjetske Zveze bratsko roko pomoči poljskemu narodu, so poljski reakcionarji našli skupni jezik z ubijalci, kakor jih še ni videla zgodovina, s smrtnimi sovražniki poljskega naroda in vsega človeštva, z Nemci. Oni spet upajo, da jim :

do Nanci obvarovali premoženja in privilegije. Njim je vseeno, kdo bo suveren Poljske! Njim je vseeno trpljenje in muka poljskega naroda.

Sovjetska Rusija je takoj po strmoglavljenju carizma pred vsem svetom priznala pravico sameodločbe narodov ter je predlagala Poljski svoje prijateljstvo. Toda isti ljudje, ki so danes imenujejo "poljsko vlado" v Londonu, so odgovorili naša predlog z vojno.

Ko je pretila nevarnost današnje vojne Poljski, je Sovjetska Zveza stopila na nšo stran. Mi bi bili lahko dobili pomoč od ZSSR in sovražnik se ne bi nikdar preudrnil začeti vojno. Toda rokna pomoči, ki jo je ponudila Sovjetska Zveza, je obvisela v zraku. Kljub logiki in zdravi pameti, kljub interesom Poljske smo ostali sami v borbi zoper najbolj nevarnega, smrtnega sovražnika. Po tem je stremela in to je hotela vladajoča klika Poljske. Jasno je, da ta klika več ne sme in ne bo predstavljala interesov Poljske!"

NASI V ITALIJI IN NA SINAJSKEM POBOTOVKU

Otok Vis naravnost mrgoli od naše vojske, odličnih angleških komandosov in ameriških čet za izkroavanje. Utrjen je tako, da ga partizani s pravico imenujejo "naša Malta". Ko z angleško ladjo, z našim parnikom ali jadrnico zapustiš otok, potuješ po Jadranu proti Monte Cargano, Dieste, Bariju ali Monopoliju tako varno, da ljudje na ladji popolnoma pozabijo na nekdanje strašilo - nemško podpornico ali štuko. To brezbržnost omogoča nasporna nadmoč zaveznikov na morju in zraku. Partizanska pesem odmeva po morskem gladini Jadrana.

Italijanska celina predstavlja ravno, sivkasto progo, okraščeno s številnimi večjimi ali manjšimi mesti. V Bariju pristaneš v stari luki, če pa pristaneš v Monopoliju, si na mah v popolnoma partizanskem pristanišču. Vsa luka mrgoli partizanov, a številni naši parniki in jadrnice kroje noč in dan orožje in raznovrstno blago. Tu so naša skladišča, tu je pomorsko operišče Narodno Osvobodilne Vojske. Številne hiše so rekvirirane za naše potrebe. Monopoli ima bolj lice partizanskega kot italijanskega mesta. Kurnor stopiš, naletiš na našo peterokrako zvezdo, naša posadka doni po vseh ulicah, da celo iz ust italijanskih otrok, ki so vzljubili naše tržne fante. Pred kratkim sta izpluli iz Monopolija dve veliki trgovski prelozarski ladji, ki sta z vso posadko prestopili iz službe kraljeve vlade na našo stran. Prva se imenuje Senga, druga Solin. Z novo posadko in pod zastavo s peterokrako zvezdo nad palubo plujeta sedaj v Ameriko.

Med Monopolijem in Barijem dnevno po večkrat vzdržuje promet velike število naših kamionov, ki so vedno polni naših vojakov. V Bariju so naša glavna vojna ustanova. Tu je naše vojaško odposlanstvo, ki ga vodita Milentije Popović in podpolkovnik Vlado Dodier. Pod njuno upravo spadajo vse naše ustanove v Italiji: Glavna pomorska baza NOV v Monopoliju, številne bolnice, odbor za taborišča beguncev itd. Naša kolonija v Italiji obstoji v glavnem iz političnih internirancev iz časa fašizma, večinoma Slovancev in Istranov, ter težjih ranjencev, ki so jih po morju ali po zraku prepeljali iz domovine in iz begunskih taborišč v Dalmaciji. Vsaka naša posamezniku se posveča največja skrb. Razvija se politično in kulturno življenje. Vsak dan izhajajo radijske vesti, izdajajo se stenski časopisi, pripravljajo kulturne prireditve, ki jim prisostvujejo tudi Angloži, Amerikanci in Rusi. Vsi za vojaško službo sposobni odhajajo v skupinah na Vis, da se priključijo Narodno Osvobodilni Vojski.

Begunka taborišča se šele na dva dela. Večje je na Sinajskem polotoku, na azijskih tleh. Tam so po večini Dalmatinci, begunci iz Hrvatske ga Primorja in Zagorja ter otočani. Begunci so zbrani v več taborih, od katerih šteje vsak okoli 5000 ljudi. Tu se razvija življenje kot po kakih malih mestih. Prehrana v taborišču je odlična. Takoj po prihodu so se odprle šole in so začeli analfabetski tečaji za odrasle. Napravljene so bile delavnice za vse obrti. Uvedeni so stenski časopisi, prirejajo se kulturno-prosvetne prireditve, tu delujejo mnogi pevski zbori. Največji mošan pevski zbor šteje okoli 80 članov, ustanovil pa ga je Ivo Tijačević. Sedaj vodi ta zbor skladatelj Josip Hatze. Drugi manjši del beguncev je v Italiji. Tu so prav tako odprte šole, a tu živi tudi del kolonije umetnikov, ki pripravljajo razstave slik in grafik iz narodno osvobodilne borbe, ali harmonizirajo narodne pesmi.

Zavest naših ljudi v Italiji je na višku. Številni poskusi narodnih izdajalcev četnikov, da bi zvalili naše ljudi v svoje vrste, so ostali brez uspeha. Popularnost maršala Tita in naše hrabre Narodno Osvobodilne Vojske je ogromna ne samo v Italiji, ampak v vseh zavezniških deželah.

(Vjestnik 6.6. 44.)

N A Š I V Š V I C I

Zanimivo je srečati sredi naših gozdev človeka, ki je bil še pred kratkim daleč od tod, ki je prevozil ali prehodil čudno pot čez planine, pod železniškimi vožovi, skozi ruševine severoitalijanskih mest in vasi in je končno prišel do nas. Lahko bi bil ostal, kjer je bil, in lagodno pričakoval konca, toda ni ga strželo, gnalo ga je v domovino, v vrste NOV, v borbo. Prišel je in jutri pojde dalje in pojutrnjim bo bogve kjo..

Ležala sva v travi, kadila in se pogovarjala.

V Švici je bilo okoli 2000 vojnih ujetnikov, ki so pobegnili iz Italije in Nemčije, ter kakih 600 civilnih internirancev, večinoma Slovencev, ki jih je zaneslo po razsulu Italije čez švicarsko mejo. Postavili so jim 30 ali 40 taborišč ter civilne internirance oddelili od vojaških. Središče vojnih internirancev je pri mestu Yverdonu.

Na vprašanje po politični usmerjenosti, po življenju naših v Švici, je tovariš pripravljeno:

"Interniranci-ujetniki so bili ob prihodu v Švico večinoma mihaško vičevsko usmerjeni. Zakaj? Po italijanskih taboriščih so jih obiskovali mihašlovčevski častniki, jih napačno obveščali o položaju v Jugoslaviji in jih z vednostjo italijanskih oblasti mobilizirali v Mihašlovčev vojsko; češ, da gre za borbo proti komunizmu. Nekateri izmed njih so obiskovali tudi fasisistične tečaje. Prišli so v Švico nepoučeni in zmedeni. Tu so imeli priliko brati švicarske in naše liste in poslušati RŽJ. Po dveh mesecih razgovorov in ostrih medsebojnih sporov med "titovci" in "dražinovci" je v letošnjem marcu podpisalo 870 internirancev (izmed teh 200 častnikov) proglas v katerem izjavljajo, da se odpovedujejo jugoslovanski emigrantski vladi, jugoslovanskemu poslanstvu v Švici in da se stavljajo na razpolago NOV. Proglas sta objavila londonski in moskovski radio. Izročili so ga švicarskim oblastem, ki so končno pristale na to, da so razdelile internirance po taboriščih po njihovem političnem prepričanju. Danes je na proglasu še nad 1200 podpisov vojnih internirancev, medtem ko je 90% civilov titovcev. S tem so prenehala stalna izzivanja s strani dražinovcev, ki so titovce s švicarskimi vojaškimi oblastmi preganjali z zapori, z odvzemanjem hrane in drugimi kaznimi.

Organizacija taborišč titovcev je vzorna, kar priznavajo celo švicarski častniki. Wojaki, ki se vračajo s straž, ne morejo doma prehvaliti reda, ki vlada v titovskih taboriščih. Vrše se tečaji za nepismene, za strokovno izpopolnjevanje, za učenje tujih jezikov itd. Razpolagajo z bogato literaturo. Skupno prebirajo in komentirajo "Glas svobodne Jugoslavije" in "Svoboda", ki izhajata v Švici, ter pomembnejše sestavke švicarskih časopisov in obzornikov. Uredništvi obeh naših listov interniranci kar zasipavajo z dopisi. Skoraj vsak bralec je tudi dopisnik. Dopisnik opisuje svoje doživljanje ter podaja svoje nazore in težnje. Po obednicah in sobah vise velike slike maršala Tita. Vojnim ujetnikom ostalih narodov so naši titovci vzor. Tudi po njihovih taboriščih so obešene Titove slike in na proslavi 1. maja je v taboriščih sovjetskih vojnih ujetnikov poleg maršala Stalina visela tudi Titova slika in poleg sovjetske zastave vihrala naša trobojnica.

Švicarsko ljudstvo je navdušeno nad junaškimi borci NOV in prepolno čustev odobravanja naše veličastne borbe. Švicarski radio in časopisje vedno pogosteje prinaša vojna poročila Vrhovnega štaba NOV in POJ in tudi daljše sestavke o naših borbah. Kadar je v listu tak članek, ga kupujejo vsi vprek. Razumljivo je, da švicarsko ljudstvo pomaga našim titovcem, kjerkoli more. Slava Titove vojske v Jugoslaviji obseva vse Jugoslovane -- titovce v Švici.

Medtem pa dražinovci padajo vedno globlje. Njihovo število se je kljub brezobzirnemu pritisku skrčilo na najmanjšo mero. Včasih pa vendar obogatijo z novim ubožnikom -- četnikom ali plavogardistom, ki se mu po sreči ubežati iz Jugoslavije v strahu pred narodnim maščevanjem. V svojih taboriščih žive šudno življenje. Tam popivajo in se spretepa jo in skoraj ne mine dan brez spopada. Edino njihovo upanje je politična laž ministra Göbbelsa, da se bodo zavezniki med seboj sprli, na kar bodo Angleži sprejeli dražinovce v svoje naročje.

Zadnjič je častnik dražinovec vprašal vojnega interniranca titovca: "Zakaj si prišel v Švico, če si titovec? Zakaj se nisi odšel boriti?"

Titovec mu je odgovoril: "Neuk človek sem, ne znam pisati, ne brati. Sem sem za oficirji, ker sem mislil, da nas vodite v borbo."

Fr. Br.

